גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מי שרוצה לחוות את ההשגחה הפרטית של ה' —
צריך בעצמו להשגיח על כל מה שסביבו.
בלי זה לא תרגיש אף פעם איך ה' משגיח עליך. כאשר יהודי מפוכח,
מודע למה שקורה סביבו — המודעות הזו עושה אותו כלי
לראות ולחוש את ההשגחה, וללמוד מתוכה מה ה' ש'אומר' לו,
מה ה' רוצה ממנו.

[מתוך השיעור 'עבודת האדם — התבוננות בהשגחה']

בהעלותך תשפ"ה

358 | שנה שמינית

בהעלותך ה'תשפ"ה

04 **עבודת האדם – התבוננות בהשגחה**
השגחה פרטית במשנת הרב המגיד
יסודות החסידות – צמצום לא כפשוטו
והשגחה פרטית

11 **מבשר המהפכה הרביעית**
שיעור בספר מצוות השם (א)
עיון ביסודות וכללי הספר

18 **אור ישר ואור חוזר בתנ"ך**
סקירת התנ"ך (2)
התורה – המוח של הבריאה

23 **באורי תפלה**
אמת ויציב
נקודות חיבור בגוף האדם לפי הקבלה

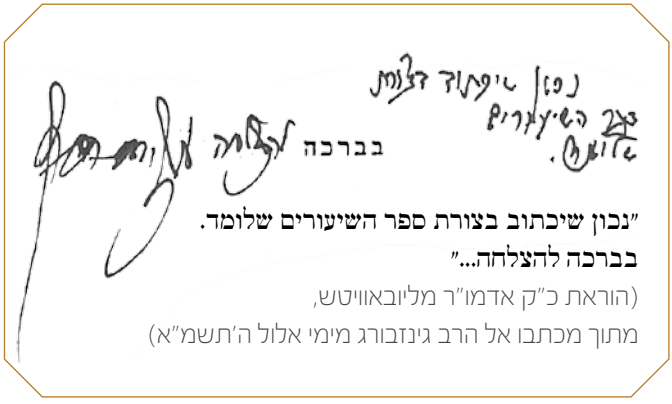
26 **הסיפור החסידי**
אבא, חכה עוד רגע קטן!
הרבנית פריידא

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב השואלים
סוד שמלת הכלה
וברכה עמוקה למסיבת סידור

29 וַיַּאַדּוֹר עִילָּפִים
חֲצָאֵי צוּרָה
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ עַל הַחֲצוֹצְרוֹת בַּמִּשְׁכָּן
וּמָה הֵן מְלַמְּדוֹת אוֹתָנוּ עַל הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּנוּ
עִם הקב"ה

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה ℵ אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד.
בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש,
מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובתוכם לקוראינו היקרים. לפניכם גליון **נפלאות** לשבת **פרשת בהעלתך**, מלא בכל טוב לכל המשפחה.

השבוע בגליון:

שלשה שיעורים באמתחתנו השבוע – **חוב ישן** בדמות השיעור הראשון על **השגחה פרטית במשנת הרב המגיד**; שיעור ראשון בסדרת שיעורים על הספר **'מצוות השם' לרב יונתן שטייף**; ושיעור שני בסדרת **שיעורי התנ"ך באנגלית**.

השיעור הראשון – **עבודת האדם – התבוננות בהשגחה פרטית –** ממשיך את **הסוגיה החשובה והיסודית** של **השגחה פרטית במשנת גדולי החסידות** בה עסקנו השנה. זו **מנה ראשונה** של התבוננות בתורות **הרב המגיד**, המסבירה ש**השגחת האדם על עצמו וסביבתו** מאפשרת לו **לראות את ההשגחה הפרטית**, וההתבוננות בהשגחה הפרטית היא־היא ה"**עבודה בכח עצמו**" שנדרשת **כדי שעצמות ה' תתגלה מבעד לצמצום** (שלא כפשוטו). **שיעור מיוחד ומלא 'עבודה'.**

השיעור השני – **מבשר המהפכה הרביעית** – הוא שיעור ראשון ב**סדרת שיעורים חדשה** בספר **'מצוות השם' לרב יונתן שטייף**. בשיעור נלמד **דף השער**, עם דגש מיוחד על **הזיקה** שהספר חושף **בין רוב מצוות התורה לבני נח**.

השיעור השלישי – **אור ישר ואור חוזר בתנ"ך** – הוא **השני בסדרת שיעורי התנ"ך** באנגלית [מתוך 11 שיעורים שהוקלטו עד כה!]. ממשיך **לנתח את היחס של תורה־נביאים־כתובים**, מעמיק ב**מעלת האור החוזר** המתבטא בכתובים וחותם ב**שלש קריאות אלוקיות** שעולות בשלשת חלקי התנ"ך.

נזכיר שכמעט לכל שיעור יש **רקע מענין** ויש גם **פירות רבים** של התורה הזו במציאות – ועל כל אלה **תוכלו להתעדכן** בקביעות ב**אתר חדשות הקהילה**־הפעילה שלנו – derechaim.info.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת שלח הבעל"ט:

נ"ך יומי – שמואל ב' פרקים כא־כד, **מלכים א'** פרקים א־ג; **משנה – סנהדרין** פרק י'.

שיעור

השגחה פרטית במשנת הרב המגיד (ח"א)

עבודת האדם – התבוננות בהשגחה פרטית

קיצור מהלך השיעור

במסגרת שיעורי ההשגחה של "**ת**הא **ש**נת **ה**שגחה **פ**רטית" נלמדו באריכות תורות רבות של הרב **המגיד ממעזריטש** בנושא **ההשגחה**. העמקה בתורות הללו חושפת את החותם המיוחד שהטביע המגיד, בדור השני לחסידות, על היסוד הגדול של ההשגחה שגילה מורו **הבעל שם טוב**. השיעור שלפנינו הוא 'מנה ראשונה' מתוך אותו לימוד, שמבוססת על תורות המגיד שנמסרו דרך הצינור החב"די, וממילא מדגישות גם את הדרך בה הופיעו הדברים בדור השלישי, אצל **אדמו"ר הזקן**. אפשר לומר שבעוד מורנו הבעל שם טוב הדגיש את **נוכחות ההשגחה**, המשליכה על מה שהאדם צריך ללמוד ממנה, הרב המגיד ובהמשך אליו אדמו"ר הזקן הדגישו את **העבודה הפעילה** של האדם בהקשר להשגחה הפרטית.

פרק א עוסק בהשתלשלות **גילוי ההשגחה הפרטית** – הבעל שם טוב **גילה**, המגיד **באר** ואדמו"ר הזקן **הוריד להשגה** – ומחדד שהכלי לראית ההשגחה העליונה הוא **השגחה של האדם עצמו על כל מה שקורה** עמו ומסביבו. **פרק ב** מקשר בין שני יסודות בתורת הבעל שם טוב, התפיסה ש**הצמצום לא כפשוטו וההשגחה הפרטית**, ומגלה שה'עבודה בכח עצמו' שמאפשרת לאדם להיות כלי לעצמות ה' (תכלית הצמצום) היא **עבודת ההתבוננות** בהשגחה הפרטית. שיעור עם 'השכלה' עמוקה שמתורגמת באופן מלא לתוכן של 'עבודה'.

לחיים לחיים, אנחנו בשנת **תשפ"ה** — **ת**הא **שנת ה**שגחה **פ**רטית[א]. השגחה פרטית היא נושא עיקרי בנישואין[ב], כמו שכתוב בשידוך הראשון

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבע ברכות הרמתי. ר"ח ניסן תשפ"ה – כפ"ח

א ורמז: **השגחה פרטית** (1020) עולה **זה** (סוד נבואת משה, "**זה** הדבר אשר צוה הוי'") פעמים **פה** (ר"ת **ה**שגחה פרטית). **זה־פה** עולה **מהיטבאל**, יחוד **מה־בן**, ו"**זה הדבר אשר צוה הוי'**" (**חיה** פעמים **יחידה** וכו') ועוד **פה** עולה 936, **ו** פעמים (ממוצע כל תבה) **יוסף**, **חי** פעמים (ממוצע כל אות) **בן־אליהו** (רק הרוס"ת עולים **תריג**), ודוק.

ב ראה הקדמת **שכינה ביניהם** פ"ב ו**יין משמח** ח"א ש"א

בתורה — שידון יצחק ורבקה — "מהוי' יצא הדבר"[ג], כאשר ההשגחה כה גלויה עד שגם לבן ובתואל מודים בה. הוצאנו כתשורה לחתונה ליקוט מדברי הבעל שם טוב על השגחה פרטית[ד] וכעת נלמד ליקוט מדברי הרב המגיד על השגחה פרטית.

יש שני ספרים של המגיד שיצאו בהוצאת קה"ת — מגיד דבריו ליעקב ואור תורה — שככלל יש בהם אותן תורות, בנוסח קצת אחרת. לפעמים בחרנו מזה ולפעמים מזה — מה שהיה יותר ברור. בסוף מגיד דבריו ליעקב, שיותר קצר, הדפיסו גם הוספות מדברי רבותינו נשיאינו (בדומה להוספות בסוף כתר שם טוב) — בעיקר מדברי הרבי הריי"צ — שלקטנו גם מהן. בכל אופן, הסדר של הליקוט הוא לא לעיכובא — כל תורה כאן עומדת בפני עצמה. התחלנו מהדברים הקצרים, שיותר קל ללמוד.

א. להשגיח על ההשגחה

גילוי, ביאור והשגה

מתאים להתחיל בקטע מההוספות שנתנו לו את הכותרת "השגחה פרטית". הרבי הריי"ץ כותב כאן כלל גדול בנוגע להבדל בין הבעל שם טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן בענין השגחה פרטית[ה]:

דער בעש"ט האָט מגלה געווען און דער מגיד

בלשון החסידות, הבעל שם טוב הוא התגלות

האָט מבאר געווען און דער רבי האָט אַראָפּגעטראָגן אין השגה הענין של השגחה **פרטית**. [הבעל שם טוב גילה, המגיד באר והרבי (אדמו"ר הזקן) הוריד להשגה את הענין של השגחה פרטית.]

המשפט הזה אומר דרשני. יש פה שלשה שלבים — הבעל שם טוב, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן — בענין השגחה פרטית:

את עצם הענין גילה הבעל שם טוב. בלשון החסידות, הבעל שם טוב הוא התגלות (קודם הוא היה נסתר, אך מן השמים גזרו שעל ישראל — רבי ישראל בעש"ט — להתגלות "לעיני כל ישראל")[ו]. ראשית כל גילוי היא בבחינת "ברק המבריק על השכל"[ז], סוד פרצוף אבא. המקור של כל גילוי הוא "אין מזל לישראל"[ח], שהבעש"ט פירש[ט] שהאַיִן הוא המזל של ישראל, כאשר ישראל רומז גם למורנו רבי ישראל בעל שם טוב ("[אַיִן] מזל" הוא לשון נוזל[י], סוד ה"נחל היורד מן ההר"[יא] — מזל עליון של כתר עליון, "**נצר חסד לאלפים**"[יב] ר"ת **נחל**[יג], ממנו יונק אור אבא[יד], שמבואר כאן שהוא סוד גילוי הבעש"ט). גילוי עיקרי של הבעל שם טוב הוא ענין השגחה פרטית. כמובן, המושג השגחה קדם לבעל שם טוב — היתה מחלוקת בין המקובלים (והחוקרים) אם השגחת ה' על עולמו היא השגחה כללית או השגחה פרטית[טו] — אבל

בתורה "מהוי' אשה לאיש".

ג בראשית כד, נ. ורמז: "**מהוי' יצא הדבר**" עולה **חשמל**, סוד חש־מל - "עתים חשות עתים ממללות" (חגיגה יג, ב) - הכלה חשה־שותקת בחופה (ראה יין משמח ח"ג ש"א בתורות "הפעולה ההדדית בקידושין" ו"כי על כל כבוד חפה"), על החתן למול את ערלתו (תיקון הברית, "מל" לשון כריתה־הבדלה), ואז יכול להיות דיבור־זיווג ביניהם ("מל" לשון מלול־דבור, המתקה) בקדושה ובטהרה, הכל בסוד עונת תלמידי חכמים בשבת (כתובות סב, ב), ר"ת **ש**קיעה־**ב**ליטה־**ת**קיעה, כנודע (ספר הנפש הערות לפי"ג הערה ב).

ד נדפס בגליון כי־תשא השתא.

ה הוספות למדל"ו (קה"ת) אות רנג.

ו דברים לד, יב. וראה **אור ישראל** ח"א בפרק "נגלה ונכסה" וש"נ.

ז תניא אגה"ק טו.

ח שבת קנו, א.

ט בעש"ט עה"ת לך אות כו.

י ראה פרדס רמונים ש"ג פ"ז ובכ"ד בספרי הקבלה והחסידות.

יא דברים ט, כא.

יב שמות לד, ז.

יג ספר הליקוטים כי תשא פל"ד.

יד ע"ח שער הכללים פ"ה. ובכ"מ.

טו ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות קעט ואילך, וש"נ. וראה גם רשימה "השגחה פרטית" (לקו"ש ח"ח עמ' 277 ואילך. וש"נ).

ענין ההשגחה כמו שגילה אותו הבעש"ט הוא חידוש מופלא (כמו שהיום "החדש הזה לכם"[טז], חידוש עצום).

אחרי שהבעל שם טוב גילה את פנימיות ענין ההשגחה הפרטית, מה הוסיף המגיד? הוא באר את הענין היטב ("באר היטב"[יז]). יש גילוי, יש ביאור, והשלב השלישי, שפעל אדמו"ר הזקן, הוא השגה[יח] — הוא מוריד את ענין ההשגחה במח ההשגה (כדי להוריד **השגחה** ל**השגה** צריך להוציא ממנה את האות **ח** — להוציא את ההתפעלות העצומה של הרגשת ה**ח**ידוש ה**ח**י שישנו בהשגחה פרטית לפי תורת הבעל שם טוב, וכך להלביש את אור החידוש הנפלא בכלי השכל[יט]). כלומר, השגה וביאור הם לא אותו דבר. קודם צריך להיות אור פשוט, גילוי (גילוי אור אבא, שיונק ממזל השמיני, "נוצר חסד", "אין מזל לישראל", כנ"ל). גילוי הוא גם לשון "גָּלוּת"[כ], מעין, מקור נביעת המים. המגיד לא מוריד את דברי הבעל שם טוב, אלא רק מבאר אותם. ביאור הוא גם מלשון אור, "באור פניך נתת לנו הוי' אלהינו וכו'"[כא], וכן הוא מלשון "באר מים חיים" (כפי שנרמז שמו של המגיד ממעזריטש בהסכמת המהרי"ל לתניא[כב]). לענייננו, כמו שגילוי הוא יניקת אבא עילאה מהמזל העליון, ביאור הוא יניקת אמא עילאה ממזל "ונקה". הגילוי (המעין) והביאור (הבאר), אבא ואמא, הבעל שם טוב והמגיד, הם בבחינת "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[כג].

כדי להוריד **השגחה** ל**השגה** צריך להוציא ממנה את האות **ח** – להוציא את ההתפעלות העצומה של הרגשת ה**ח**ידוש ה**ח**י שישנו בהשגחה פרטית לפי תורת הבעל שם טוב, וכך להלביש את אור החידוש הנפלא בכלי השכל

אבא ואמא עילאין מולידים את השלב הבא, הפרצופים הבאים, ישראל סבא ותבונה, שהם כבר השגה[כד]. כדי להגיע לפנימיות הלב חייבים דווקא את היחוד של ישראל סבא ותבונה, וכנראה זו הכוונה שאדמו"ר הזקן מוריד את הענין בהשגה. הנושא הוא השגחה פרטית. החידוש של הבעל שם טוב, כמו שנראה בהמשך, טמון בתוך המלה 'פרטית', כי המושג 'השגחה', כמו בלשון הרמב"ם, היה תמיד[כה].

תשומת לב של סתם יהודי

הוא ממשיך:

עם איז פַּאַראַן השגחה פרטית וויפל מאָל די בלעטל זאָל זיך איבערקייקלען, און ווי זאָל זי נח זיין, און ווער זאָל אויף איר טרעטן, אַ איד גייט דורך פאַרן דאַוונען און זאָגט דערווייל פון פּאָרנט כדי אָנהויבן אין שול פון הודו פון ברוך שאמר, אָדער עם גייט דורך סתם אַ איד וואָס טראַכט ווענן דעם בלעטל. [יש השגחה פרטית כמה פעמים העלה יתגלגל, ואיפה הוא ינוח, ומי ידרוך עליו, יהודי שהולך לתפלה ואומר את ההקדמות (קרבנות) כדי להתחיל בבית כנסת מ"הודו" (או) מ"ברוך שאמר", או סתם יהודי שחושב על העלה.]

היסוד של מספר גלגולי העלה ומקום המנוחה שלו כבר מופיע אצל הבעל שם טוב[כו],

---

טז שמות יב, ב.

יז דברים כז, ח.

יח כשעושים סדרה מהמלים **גלוי** (49, 7 ברבוע) **באור** (209) **השגה** (313) הבסיס הוא מינוס 56 והאברים הבאים בסדרה הם 353 (**שמחה**), 289 (17 ברבוע, "**ברא אלהים**" וכו'), 169 (13 ברבוע). סכום כל המספרים הללו, שבעת האברים החיוביים בסדרה, הוא 1743, 7 פעמים (ממוצע) 249 (האבר הבא הוא מינוס 7, וכשמחברים אותו מקבלים 1736, ז"פ **אברהם־רמח**, ח"פ **דבורה**), ודוק.

יט **שכל** נוטריקון **יש כלי**.

כ שופטים א, טו.

כא נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת שמונה־עשרה.

כב ראה בית רבי ח"א עמ' 156.

כג ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

כד ראה מו"נ ח"ג פרקים יד־יח. ורמז: **ישראל סבא תבונה השגה** עולה **משה** פנים ואחור.

כה ראה גם תהלים לג, יד.

כו הוספות לכש"ט (קה"ת) אותיות קפב־קפג.

וכאן נוספת השאלה מי דורך על העלה — או יהודי שממהר למנין ואומר קרבנות בדרך, או 'סתם יהודי' שלא חושב על התפלה אלא על העלה, חושב על מה שהוא עושה ורואה כרגע.

זהו ווארט חשוב של הרבי הרש"ב, שאנחנו אוהבים לחזור עליו[כז]. התמימים, בתקופה הראשונה של תומכי תמימים, שאלו את הרבי מה צריך לחשוב במקוה. הוא ענה — צריך לחשוב על מה שעושים — כשאתה מוריד את החולצה תחשוב 'עכשיו אני מוריד את החולצה, כשאתה מוריד את הנעליים תחשוב 'עכשיו אני מוריד את הנעליים' וכו'. כל מה שאתה עושה — תחשוב עליו כשאתה עושה. כך צריך לחשוב במקום שאסור להרהר בדברי תורה. סתם יהודי מסתכל סביבו ושם לב — הוא בעצם משגיח (על ההשגחה של ה').

> בשביל מה צריך להוריד להשגה? כדי להוליד בלב אהבה ויראה, התכל'ס של העבודה, שצריך להגיע אליה ב"דרך ארוכה וקצרה"

אחת הנקודות העיקריות שנראה אצל המגיד היא שמי שרוצה לחוות את ההשגחה פרטית של ה' — צריך בעצמו להשגיח בהשגחה פרטית (כלומר בהסתכלות והתבוננות המבחינה בין פרט לפרט) על כל מה שסביבו. אם אתה לא משגיח על הסביבה — לא תרגיש אף פעם איך ה' משגיח עליך. זהו ווארט חשוב של המגיד, שלא ראינו כתוב בתורות הבעל שם טוב. אם היהודי מפוכח, שם לב למה שקורה עמו ומסביבו, הוא מודע להשגחה פרטית — שכל מה שקורה הוא בהשגחה — והמודעות הזו עושה אותו כלי לראות ולחוש את ההשגחה, ולא רק לראות אותה אלא ללמוד מתוכה מה ה' 'אומר' לו, מה ה' רוצה ממנו. יש יהודי שרואה את העלה ומהרהר 'איך הוא הגיע לכאן?' ובהסתכלות המעמיקה שלו חש באמת מהיכן הגיע העלה לכאן — זהו יהודי בעל מדרגה, הוא יכול להיות צדיק גדול.

בכל אופן, כך הוא מסביר כאן את ענין ההשגחה: השגחה כמה פעמים העלה יתגלגל; עוד שלב של השגחה — איפה בדיוק הוא ינוח; ואחר כך מי ידרוך עליו — או מישהו שחושב או אומר משהו טוב (כמו אמירת הקרבנות לפני התפלה), או מישהו שחושב על העלה עצמו. היחס ביניהם הוא כמו ההסבר בחסידות[כח] להבדל בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים"[כט] ל"בכל דרכיך דעהו"[ל]. מי שחי "כל מעשיך יהיו לשם שמים" כל הזמן חושב על העתיד — הוא אוכל כדי ללמוד וכו'. זהו העיקר אצל הרמב"ם[לא], לחשוב על המצוה שהוא יקיים בסוף. אבל אצל הבעל שם טוב העיקר הוא ליחד את ה' במה שקורה אתך כאן ועכשיו — "בכל דרכיך דעהו" (**דע** — לשון חיבור, לדעת לחבר — את ה־**ה**, מה שמתרחש מול עיניך, ל־**ו**, למקור ה'סבה' שסובבה זאת). דווקא למדרגה הזו הוא קורא כאן 'סתם יהודי'. כל אלה שלבים של השגחה פרטית שהבעל שם טוב גילה, המגיד באר ואדמו"ר הזקן הוריד להשגה. בשביל מה צריך להוריד להשגה? כדי להוליד בלב אהבה ויראה, התכל'ס של העבודה, שצריך להגיע אליה ב"דרך ארוכה וקצרה"[לב] (דרך השכל ל[פנימיות ה]לב[לג]).

כז ראה לדוגמא **אדמה שמים תהום** עמ' קפו.

כח ראה לקו"ש ח"ג תרומה ס"ו, ויקהל ס"ד; ח"י וישלח ס"ו; **תשובת השנה** מאמר "בכל דרכיך דעהו" פ"ג; **מודעות טבעית** ביאור ד למאמר "גולה וגאולה" ובנסמן שם (וראה גם **הטבע היהודי** עמ' רג).

כט אבות פ"ב מי"ב.

ל משלי ג, ו.

לא הלכות דעות פ"ג ה"ג.

לב שער התניא (עפ"י עירובין נג, ב).

לג ראה **מלכות ישראל** ח"א מאמר "הדרך הארוכה וקצרה לבנין בית המקדש".

ה' רוצה שהאדם יזכה בגילוי ה'עצמי' בכח עבודתו, ולשם כך צריך צמצום

ב. צמצום והשגחה

צמצום בשביל גילוי עצמי

הקטע השני, גם מההוספות מדברי רבותינו נשיאינו (שמוסר לנו הרבי הקודם)[לד]. בפשט, הקטע שנראה מדבר על סוד הצמצום. כמו שמורנו הבעל שם טוב מחדש בהבנת ההשגחה הפרטית, כך אחד החידושים הגדולים שלו הוא בסוד הצמצום — ההסבר של צמצום שלא כפשוטו. גם בנושא הזה חלקו המקובלים בדורות שקדמו לחסידות[לה], אבל הגילוי של הבעל שם טוב — כמו בהשגחה פרטית — הוא חידוש נפלא בפני עצמו. המגיד כאן מקדים קושיא, ומתוך כך מוסיף על יסוד "הצמצום לא כפשוטו" של הבעל שם טוב:

בעת ההיא ביאר מורנו הרב המגיד בתורותיו — ארבעה מאמרים — סוד הצמצום ותוכנו דלהיות שתכלית הכוונה הוא להמשיך את העצמי שלפני הצמצום הנה לאיזה צורך היה הצמצום,

הצמצום נועד בשביל הגילוי — ה' רוצה לגלות את עצמו ממש, עצמות אוא"ס, עצמותו ומהותו יתברך. המגיד אומר[לו] שאין שום טעם מספיק לבריאת העולמות, גם לא "דירה בתחתונים"[לז]. הוא מביא כמה דוגמאות, אבל בעיקר את "דירה בתחתונים", ומדגיש שזהו לא טעם מספיק בכלל. אלא מה אפשר לומר? ה' רצה להמשיך את העצמי שלפני הצמצום, שהוא יתגלה למטה. לכאורה זה גופא מה שנקרא "דירה בתחתונים". בכל אופן, הוא שואל — ה' יכול להאיר את האור שלו ממש גם בלי צמצום. אם הצמצום כדי שה' לא יתגלה כפי שהוא — כמו רב לתלמידו או צדיק שלא רוצה להתגלות מתוך צניעות — ניחא, הוא מסתיר את עצמו. אבל בסופו של דבר ה' רוצה לגלות את עצמו כמו שהוא, אז בשביל מה צריך את שלב הבינים של ההסתרה?

וביאר שני ענינים:

א) שע"י הקדמת אור הצמצום אפשר אחר כך לקבל את העצמי,

מענין שהוא קורא לצמצום "אור הצמצום". כלומר, הצמצום לא כפשוטו — יש אור גם בצמצום, אבל האור מצומצם. האור המצומצם הוא שמכשיר את האדם ואת העולם כולו לקבל בסוף את גילוי העצמי.

ב) דעל ידי הקדמת הצמצום הנה המשכת אור העצמי הוא על ידי עבודת העובד.

זה כבר יסוד גדול של חב"ד, שצריך עבודה בכח עצמו[לח]. אם לכתחילה ה' היה מגלה את עצמו כמו שהוא היה בכך "נהמא דכיסופא"[לט] — מתן שכר שלא מגיע לאדם, אלא כולו מתנה מלמעלה. אבל ה' רוצה שהאדם יזכה בגילוי ה'עצמי' בכח עבודתו, ולשם כך צריך צמצום. צמצום הוא הסתרה, ובעקבות ההסתרה האדם צריך לעבוד מאד קשה לחשוף את הכוונה הפנימית של הצמצום, שהיא בסוף לגלות את העצמי. אז, כשהאדם יסיר את ההסתרה — העצמי יתגלה לו.

שני הטעמים הולכים יחד — דווקא כאשר הגילוי לאדם יהיה מכח עבודתו הוא גם יהיה כלי לקבל את הגילוי. אחרת הגילוי יבטל את המציאות שלו. בפרט, הטעם הראשון הוא צמצום האור כדי שהאדם יוכל לקבל בסופו של דבר את ה'עצמי'. אבל גם את האור המצומצם האדם לא יוכל לקבל בפנימיות ללא עבודה בכח

לד הוספות למדל"י (קה"ת) אות קנ.

לה ראה יושר לבב (לרבי עמנואל חי ריקי, בעל המשנת חסידים) בית א חדר א פי"ב ואילך (הסובר שהצמצום כפשוטו); שומר אמונים הקדמון ויכוח שני פל"ד ואילך, פל"ט (בו מציין להולכים בדרך זו) ופמ"ג (הסובר שהצמצום לא כפשוטו). ראה גנזי נסתרות (ביחובסקי) חלק אור ישראל אגרת נה. הובא ונתבאר בספר לב לדעת, ביאור ב למאמר "וצדיק יסוד עולם".

לו הוספות למגיד דבריו ליעקב (קה"ת) אות קח. ראה גם פלה"ר שה"ש לח, ב.

לז תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

לח לוח "היום יום" כ"ט מנחם־אב. ובכ"מ בחסידות.

לט ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.

עצמו. בלי עבודה בכח עצמו, במקרה הטוב, ישאר האור על האדם בבחינת מקיף (בחיצוניות, ללא אור פנימי), ובמקרה הגרוע יותר גם אותו אור מצומצם שמיועד עבורו עלול לשבור אותו כי לא התכונן אליו כראוי. זהו כלל גדול בדרך רבי ישראל בעל שם טוב, שעיקר ההעבודה הוא ההכנה למצוה[מ] — "הכון לקראת אלהיך ישראל [בעל שם טוב]"[מא], "הכון" היינו עבודה בכח עצמו המאפשרת לגלות את "אלהי"ך", סוד הצמצום של שם אלקים המיועד עבורך דווקא (והוא סוד לבישת הגארטל[מב], עליו הקפידו במיוחד החסידים).

בין שני היסודות של הבעל שם טוב – צמצום לא כפשוטו והשגחה פרטית – יש יחס של "הא בהא תליא"

גילוי עצמי בהשגחה פרטית

מה כל זה נוגע להשגחה? בין שני היסודות של הבעל שם טוב — צמצום לא כפשוטו והשגחה פרטית — יש יחס של "הא בהא תליא" (יש עוד חידושים־יסודות שקשורים זל"ז, אבל יש זיקה מיוחדת בין שני אלו). כשאדמו"ר הזקן מסביר בתניא[מג] את "שגגת מקצת חכמים בעיניהם ה' יכפר בעדם ששגו וטעו בעיונם בכתבי האריז"ל והבינו ענין הצמצום המוזכר שם כפשוטו שהקב"ה סילק עצמו ומהותו ח"ו מעוה"ז רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" הוא כורך את סוגית הצמצום וההשגחה הפרטית, ומתוך כך גופא מוכיח שלא ניתן לומר שה' הסתלק, שהרי הוא יודע ומשגיח והרי "מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד" והוא נוכח במקום הידיעה וההשגחה, עם כל הצמצום הנדרש כדי להוות את העולם, בכח אותה ידיעה־השגחה גופא. בעומק, עצם הסוד של השגחה פרטית, חידושו של הבעל שם טוב, הוא שמה שנראה כהשגחה 'מבחוץ' הוא עם נוכחות מלאה — ה' לא משגיח על כל פרט מחוצה לו, ח"ו, אלא הוא־הוא, "הוא ושמו[־השגחתו] אחד"[מד] לגמרי (דבר שאין הפה יכול לדבר וכו' — **פה** ר"ת **ה**שגחה **פ**רטית).

לאור זאת, מדברי המגיד כאן יוצא לנו שסוד הצמצום הוא שה' מתגלה אלינו דווקא בהשגחה פרטית. כלומר, הצמצום אומר שאני לא מקבל ישר את גילוי העצמות — אני צריך לעשות משהו. מה צריך לעשות? לראות את ההשגחה הפרטית בעולם שלי. החידוש הוא שמי שזוכה לראות בגלוי את ההשגחה הפרטית זוכה בעצם לגילוי העצמי של ה' שנכנס לכלים המוגבלים של האדם העובד את ה'. זהו החידוש כאן, שסוד הצמצום וענין ההשגחה הפרטית הם היינו הך, והעבודה בכח עצמו היא עבודת ההסתכלות וההתבוננות בהשגחה פרטית!

ההמשך כנראה הוא כבר דברי אדמו"ר הזקן על התורה הזו של המגיד:

בגילוי ענין הצמצום וביאוריו מצאתי אז מענה וישוב על אשר נמנע מאתי ההתראות והקבלה ישר מאת מורנו הבעש"ט נ"ע.

מה הכוונה? עבור אדמו"ר הזקן, הבעל שם טוב היה על דרך גילוי העצמי בפני עצמו. הבעל שם טוב הסביר שהצמצום לא כפשוטו, ואצלו היה כל כך "לא כפשוטו" עד שבכלל אין צמצום 'באמת'. לכן קבלת האור ממנו היא קבלת האור בבת אחת, בלי עבודה בכח עצמו, פשוט כמתנה מלמעלה, מתנת חנם. כל הענין של אדמו"ר הזקן, תכלית היעוד שלו, הוא ללמד את עם

מ שיח יצחק (הוסיאטין) כ"ט כסליו תשכ"ה.

מא עמוס ד, יב.

מב שו"ע או"ח צא, ב (עפ"י תוד"ה "טריחותא למיסר" שבת י, א) שנלמד מ"הכון וגו'". וראה רמ"ח אותיות אות מא (נתבאר בשיעור כ"ד אייר תשע"ז) ובשיעור ג' סיון תשמ"ז על הכח של חגירת האבנט להמשיך את המקיף דיחידה בפנימיות, ודוק.

מג תניא שעהיוה"א פ"ז.

מד ז"ח (מדרש הנעלם) ב, ב.

ישראל (בשם מורנו ישראל בעל שם טוב, שהוא מגלה את פנימיות כוונתו) שצריכה להיות עבודה בכח עצמו — זו עבודת הבינוני של ספר התניא (מושג שלא נמצא כל כך בגלוי בתורות הבעל שם טוב והרב המגיד, המבאר בטוב טעם ודעת את תורות הבעל שם טוב). לכן הוא היה צריך לקבל את גילוי החסידות דווקא מהמגיד ולא ישירות (כלומר, לפי התורה הקודמת, לקבל דרך הביאור — הממוצע המחבר בין עצם הגילוי להשגה השכלית המסוגלת לעורר אהבה ויראה בלב 'סתם יהודי'). לכן אמרו שברוך ה' שאדמו"ר הזקן לא זכה להיות אצל הבעל שם טוב, כי אם הוא היה אצלו — הוא היה הופך להיות כמו צדיק מצדיקי פולין. זו היתה התגלות בלי דרישת עבודה בכח עצמו (מכל אחד ממקושריו ושומעי לקחו). דווקא המגיד הוא המסננת, ה'צמצום' (אצלו כבר 'באמת' יש צמצום, אמנם לא כפשוטו, צמצום שכולו על מנת להיטיב עם האדם המוגבל במהותו), שמכין את האדם לעבוד את ה' בכח עצמו (כפי שבא לידי ביטוי מלא בתורת תלמידו המובהק, אדמו"ר הזקן), וכך לזכות שלא יהיה נהמא דכיסופא.

"ולא תחללו את שם קדשי"

הקטע הבא[מה] — הכי קצר בין הקטעים שהבאנו — הוא המשך של ענין הצמצום. זו תורה שאדמו"ר הזקן שמע במעזריטש — על מי שלא מאמין ויודע שהצמצום לא כפשוטו, וחושב חלילה שהצמצום כן כפשוטו:

ועל זה באה האזהרה ולא תחללו את שם קדשי ואמר אדמו"ר נבג"מ ששמע במעזריטש יע"א שלא תדמו שיש חלל באא"ס ח"ו.

יש פה לאו והן — ה' רוצה להגיע לקידוש ה', "ונקדשתי"[מו], אבל לשם כך צריך מאד להזהר לא לחלל את השם ח"ו. מה זה לחלל את השם? מה שכתוב כאן. "לא תחללו את שם קדשי [ונקדשתי בתוך בני ישראל]" — "שם קדשי"[מז] הוא אור אין סוף, ואל תעשה בו חלל. אם תזהר מלעשות חלל תוכל לקדש שם שמים בכל מה שאתה עושה (ובדרך ממילא, ב'מודעות טבעית', שהרי המצוה כתובה בלשון נפעל, "ונקדשתי", כנודע[מח], וד"ל).

לאור זאת צריך לומר, לכאורה, שאפילו הביטוי "צמצום לא כפשוטו" מופיע אצל הבעל שם טוב ואצל המגיד בשתי מדרגות. אצל הבעל שם טוב הצמצום כל כך "לא כפשוטו" עד שבעצם הוא לא 'באמת', כנ"ל. אצל המגיד הצמצום הוא כבר 'באמת', אבל לא באמת!. כלומר, יש צמצום — אבל אם אתה חושב שהוא באמת, כפשוטו, זהו חילול ה'. אצל הבעל שם טוב הכל גלוי, הכל שקוף — לא רואים את הצמצום כלל רק את הרצון הפשוט של ה' לברוא עולם מוגבל (על ידי גילוי כח הגבול שבעצמותו ממש[מט]). יחסית, המגיד הוא "לא תחללו את שם קדשי" והבעל שם טוב הוא "ונקדשתי [בדרך ממילא, כנ"ל] בתוך בני ישראל".

שתי התורות האחרונות האלו באות בהמשך אחד בהוספות למגיד דבריו ליעקב תחת הכותרת 'סוד הצמצום'. לא מוזכרת בתורות הללו בפירוש המלה "השגחה", אך לפי ביאורנו הן באות להשוות ולקשר בין סוד הצמצום של החסידות לנושא הכללי של השגחה פרטית. זהו סוד "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא"[נ] — "לא" היינו סוד הצמצום, אך הסתר וצמצום ה"לא" הוא לצורך הגילוי העצמי, דהיינו ה"כן" ("לא" הוא־הוא ה"לא כן"), כנ"ל, כאשר עיקר הגילוי העצמי הוא בהשגחתו יתברך הפרטית על כל יצורי עולמים (ועל עמו ישראל בגילוי יתר[נא]). מי שזוכה ל"לא כן" הוא ה"בכל ביתי נאמן הוא", וד"ל.

מה ראה מגיד דבריו ליעקב (קה"ת) הוספות אות קנא.

מו ויקרא כב, לב.

מז ורמז: "**שם קדשי**" עולה 754, **חן** פעמים **אחד** (**חן** במ"ק).

מח ראה **מלכות ישראל** ח"ג מאמר "מצוות מסירות הנפש".

מט ראה עבוה"ק ח"א ריש פ"ח.

נ במדבר יב, ז.

נא הוספות לכש"ט (קה"ת) אות קפ.

שיעור

מצוות השם (א) – דף השער

מבשר המהפכה הרבעית

קיצור מהלך השיעור

במסגרת השיעורים שהרב מוסר בהקלטה החלה השבוע סדרה חדשה – שאי"ה תלווה אותנו בתקופה הקרובה – של לימוד בספר **מצוות השם לר"י שטייף**, שאפשר לתאר אותו כ**מבשר המהפכה הרבעית**. אחרי הקדמה כללית על הספר (ב**פרק א**), מתמקד השיעור בלימוד שער הספר (**פרק ב**). רוב הלימוד הוא **העמקה בפסוקים** שהוא מביא כ**יסודות לספר**, ותכליתו הצעת המבנה הפנימי של ההגדרה המיוחדת שלו את המצוות כ'**כללים' שכל אחד מהם מורכב משלשה סוגי פרטים – דאורייתא, דרבנן ופרטים 'אוניברסליים'**, השייכים לכל האנושות.

א. הספר מצוות השם

מצוות השם לרב יונתן שטייף

בעזרת ה' יתברך נתחיל ללמוד את הספר "מצוות השם", ששני החלקים הראשונים שלו נקראים גם בשם "צמח צדיק". מחבר הספר הוא הרב יונתן שטייף, שרבי משה פיינשטיין אמר עליו שהוא גדול הדור. הוא שרד את השואה ובסוף הגיע לאמריקה. גם הרבי מסאטמר החזיק ממנו כגדול הדור. אז קודם כל, כדאי להכיר אותו – לדעת מי הוא גדול הדור אצל רבי משה פיינשטיין והרבי מסאטמר.

זהו ספר מאד מעניין, והסבה העיקרית שאנחנו רוצים ללמוד אותו ולעיין בו היא שמתוך כל הספרים של גדולי ישראל, אפשר לומר שהוא הספר – ב־**ה** הידיעה – שמבשר את הבשורה של מה שאנחנו קוראים 'המהפכה הרבעית'[א]. את שני החלקים הראשונים של הספר המחבר הספיק להוציא לאור בחייו. החלק השלישי יצא לאור רק לאחר הסתלקותו, הגם שהוא הכין אותו לדפוס, באופן מלא, כבר שבע שנים לפני השואה. הוא גם אמר שדווקא התוכן של החלק השלישי בספר יכול אולי לעזור במשהו למנוע את הסכנה שמרחפת על עם ישראל – השואה האיומה, אותה הוא חזה (כעין נבואה). אבל ההשגחה

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ב סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה).

א החל מהתוועדות כ"ד טבת תשע"ה ובאריכות בספר המהפכה הרבעית.

הפרטית לא נתנה לו — הוא לא הצליח להדפיס את הספר לפני השואה. גם אחרי השואה הוא לא הספיק להדפיס אותו, הגם שהרבי מליובאוויטש עודד אותו מאד שהוא חייב להוציא את החלק השלישי של הספר שלו. שוב, למעשה החלק השלישי יצא לאור רק לאחר הסתלקותו. בכל אופן, כדאי להכיר את הדמות הזו — לדעת מי הוא הרב יונתן שטייף.

מבנה הספר

החלק הראשון של הספר עוסק באמונה — מצות האמונה, **יג** עיקרי האמונה וכל השיטות של כמה עיקרים יש באמונה. לדעת המקובלים אין בכלל עיקרים, כי כל קוץ בתורה הוא עיקר[ב]. הוא דן בכל השיטות. בכל אופן, הוא מוצא בחז"ל מקור מפורש[ג] בו הם מזכירים את המושג **יג** עיקרי אמונה. לכן גם השל"ה הקדוש — למרות שהוא מביא את דעת המקובלים שאין בכלל עיקרים, כי כל קוץ הוא עיקר, אבל על פי המקור הזה בחז"ל — מרשה לעצמו לדבר ולהאריך ב־**יג** עיקרי האמונה[ד]. ידוע גם שהרבי מקאמארנא הקביל אותם ל־**יג** מדות הרחמים[ה], אז ודאי יש דברים בגו[ו]. המספר **יג** הוא מספר מקודש מאד ביהדות, בגימטריא **אחד**, בגימטריא **אהבה**, חצי משם **הוי'**. זהו התוכן של החלק הראשון של הספר.

> ראוי לכולם לנהוג לפי הכלל הגדול בתורה – שבעצם אפשר לומר שהוא הכלל הגדול אצל כל אומות העולם, כל אחד בסגנון שלו, כידוע – "'ואהבת לרעך כמוך' רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה"

החלק השני דן במצוות שבין אדם לחברו. הגם שבתורה רובן ככולן נאמרו לעם ישראל, אבל קודם כל "דרך ארץ קדמה לתורה"[ז] בכלל; שנית, גם אחרי שמגיעים לתורה, המצוות האלה מאד שייכות גם לבני נח. ראוי לכולם לנהוג לפי הכלל הגדול בתורה — שבעצם אפשר לומר שהוא הכלל הגדול אצל כל אומות העולם, כל אחד בסגנון שלו, כידוע — "'ואהבת לרעך כמוך' רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה"[ט], ובפרט "כלל גדול" ביחס למצוות שבין אדם לחברו[י].

החלק השלישי של הספר מוקדש כולו לבני נח — הוא כמובן עוסק בשבע מצוות בני נח, אבל החידוש הגדול שלו הוא שכמעט בכל אחת מ־**תריג** מצוות התורה הוא מוצא קשר או שייכות מיוחדת גם לבני נח. כלומר, לכל התורה יש קשר ושייכות לכל האנושות. זהו חידוש מופלא, שהוא החלק השלישי של הספר, החלק שדווקא את הוצאתו לאור הרבי מאד עודד.

ב. שער הספר – "צמח צדיק"

היום, הפעם הראשונה שאנחנו לומדים בספר, ננסה רק לעבור על עמוד השער של ההוצאה הראשונה. כמו שאמרנו, ההוצאה הראשונה כללה רק את שני החלקים הראשונים. כמובן, הוא בעצמו ניסח את העמוד הזה:

אמונה; חסד משפט וצדקה

הוא מתחיל למעלה **בעזרת ה' יתברך** ועוד לפני שם הספר, **ספר מצוות השם**, הוא כותב שני חלקי פסוקים:

וצדיק באמונתו יחיה (חבקוק ב, ד)

בשלש המלים הללו הוא מדגיש את המלה

ב שו"ת חת"ס יו"ד שנו.

ג תפלת רב טביומי (כנסמן בהערה הבאה).

ד של"ה שער האותיות אות א.

ה לאורך ספרו דרך אמונה (ראה גם חומש היכל הברכה בראשית ב, יג).

ו וראה גם **אמונה ומודעות** מאמרים "האמונה במעגל השנה" ו"עיקרי האמונה של פנימיות התורה".

ז ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

ח ויקרא יט, יח.

ט בראשית רבה כד, ז.

י וראה שבת לא, א בפירוש השני ברש"י ד"ה "דעלך סני".

"באמונתו".

ומיד הוא מביא עוד חלק של פסוק מירמיהו, שבא בהמשך ל"כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי":

אני הוי' עושה חסד משפט וצדקה בארץ (ירמיה ט, כג).

בשבע המלים הללו הוא מדגיש את שלש המלים "חסד משפט וצדקה"[יא].

ברור, כמו שהוא מיד מסביר, שהפסוק הראשון, "וצדיק באמונתו יחיה", קשור לחלק הראשון של הספר, העוסק באמונה, והפסוק השני, "אני הוי' עשׂה חסד משפט וצדקה בארץ", קשור לחלק השני, כאשר "חסד משפט וצדקה" היינו מצוות שבין אדם לחברו.

"צמח צדיק"

אחרי שני הפסוקים בראש העמוד הוא כותב:

ספר
מצוות השם
שני חלקים
ונקרא**ים** בשם
צמח צדיק

"צמח צדיק" הוא כינוי של המשיח, כידוע. כמו שהוא יסביר תכף, המלה "צמח" הולכת על מצוות שבין אדם לחברו ו"צדיק" על האמונה, "וצדיק באמונתו יחיה", כמו שהביא קודם. כאן המצוות שבין אדם לחברו קודמות לאמונה.

הוא ממשיך ומביא עוד ציטוט מירמיהו:

הוא על **שם** הכתוב (ירמיה כג, ה) **הנה ימים באים נאום** ד' **והקמתי לדוד צמח צדיק ועשה משפט וצדקה בארץ**,

בפסוק הראשון "אני הוי'" עושה את ה"חסד משפט וצדקה בארץ" ובפסוק השני ה"צמח צדיק", המשיח, הוא שעושה "משפט וצדקה בארץ"

כאן הוא מצטט מתוך הפסוק 13 מילים, שבתוכן הוא מדגיש את המלים "צמח צדיק"[יב]. סוף הפסוק הזה דומה לסוף הפסוק הקודם בירמיהו, "אני הוי' עשׂה חסד משפט וצדקה בארץ", אבל יש שני שינויים חשובים: בפסוק הראשון "אני הוי'" עושה את ה"חסד משפט וצדקה בארץ" ובפסוק השני ה"צמח צדיק", המשיח, הוא שעושה "משפט וצדקה בארץ". בפסוק הראשון זהו אור ישר מלמעלה למטה ובפסוק השני אור חוזר מלמטה למעלה, על דרך "צמח שמו ומתחתיו יצמח"[יג] ועל דרך "אמת מארץ תצמח"[יד]. הדיוק השני, ההבדל הכי בולט כאן, הוא שבפסוק של ה', אור ישר מלמעלה, כתוב גם "חסד", ובפסוק השני, "הנה ימים באים נאֻם הוי' והקמֹתי לדוד צמח צדיק... ועשה משפט וצדקה בארץ", יש רק את **ב** הלשונות שבסוף הפסוק הראשון, "משפט וצדקה בארץ". בשניהם הסיום הוא "בארץ". צריך להבין את ההבדל.

חסד־משפט־צדקה באור ישר ואור חוזר

הוא ממשיך וכותב — למה הבאתי עכשיו את הפסוק הזה? בגלל המלה "צמח" (**צמח** הוא השם העיקרי של משיח, "צמח שמו", והוא שוה **מנחם**, "מנחם שמו"[טו]):

אותיות צמח רומזים על ראשי תיבות צדקה משפט חסד שהן המצוות שבין אדם לחברו

אף על פי שהמלה חסד לא מופיעה בפירוש בפסוק, יש כאן רמז מובהק לשלשת הדברים שבפסוק הקודם — **צדקה־משפט־חסד**[טז]. מה

יא ב־3 מילים הוא מדגיש 1 ו ב־7 הוא מדגיש 3 – יש כאן רמז מובהק לסדרה הרבועית המתחילה 1 3 7, סדרת מספרי הברית (ראה לקמן בפנים והנסמן בהערה מח). האבר הבא בסדרה הוא 13, סוד **יג** עיקרי האמונה, היינו "נעוץ סופן בתחלתן", וד"ל.

יב ובהמשך להערה הקודמת, 13 מילים הן האבר הבא בסדרת מספרי הברית, ובשתי המלים שהוא מדגיש יש 7 אותיות, האבר הקודם בסדרה.

יג זכריה ו, יב.

יד תהלים פה, יב.

טו סנהדרין צח, ב.

טז נוסיף עוד רמז מכוון להופעת החסד גם בפסוק השני:

הצירוף של החסד הוא אור ישר, מלמעלה למטה, והצירוף ההפוך הוא אור חוזר, מלמטה למעלה. אור חוזר בא דווקא מספירת היסוד

בכל זאת ההבדל? בפסוק של ה' יש קודם חסד, באמצע משפט ובסוף צדקה, והרמז כאן בדיוק הפוך — צדקה־משפט־חסד.

צריך להבין את ההבדל לפי סוד הצירוף: בפשט, חסד־משפט־צדקה היינו חסד־דין־רחמים. משפט על פי פשט הוא דין — אמנם דין אמת, דין צדק, משפט צדק, אבל זהו דין. לפי הסוד, כתוב בזהר שמשפט הוא רחמי[יח], אבל "אלה המשפטים"[יח] היינו "פרשת דינים"[יט]. בפרט, אם כבר כתוב בפסוק "חסד" וגם "צדקה" — שבגמרא כתוב[כ] שצדקה היא מדת הרחמים, כך שיש בפסוק בפירוש חסד ובפירוש רחמים־צדקה — ברור שה"משפט" שמופיע באמצע הוא דין. גם בפסוק של "בא מיכה והעמידן על שלש"[כא] — "עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך"[כב] — ה"עשות משפט" הוא הדיוקא???מקושרת. כמו שאנחנו מסבירים הרבה פעמים[כג], "אהבת חסד" היא החסד ו"והצנע לכת" הוא האמצע, הבריח התיכון שעולה עד רדל"א ממש, סוד הצניעותא, ויורד להליכה עם ה' אלקיך ב"הצנע לכת".

בכל אופן, ברור שהסדר של "אני הוי'... חסד משפט וצדקה" הוא **ח**סד־**ד**ין־**ר**חמים, סוד **חדר**[כד], שהוא צירוף **יהו**, הראשון בין ששת הצירופים. במקום, ששת הצירופים הם ששה צירופים של שלשת המוחין, חכמה־בינה־דעת, שמולידים את שש מדות הלב[כה]. הסדר של "חסד משפט וצדקה" הוא גם כמו חב"ד — החסד הוא ענף החכמה, המשפט־הגבורה ענף הבינה והצדקה־הרחמים ענף הדעת, "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב"[כו]. זהו הצירוף שמוליד את מדת החסד.

לעומת זאת, הרמז של **צמח**, **צ**דקה־**מ**שפט־**ח**סד, הוא הצירוף ההפוך, **והי** — הצירוף של מדת היסוד. הצירוף של החסד הוא אור ישר, מלמעלה למטה, והצירוף ההפוך הוא אור חוזר, מלמטה למעלה. אור חוזר בא דווקא מספירת היסוד, כמבואר בקבלה[כד] שכאשר נמשכים ליסוד כל **ה** החסדים ו־**ה** הגבורות (של חמש המדות חסד־גבורה־תפארת־נצח־הוד) יש תופעה של אור חוזר מלמטה למעלה. האור החוזר הזה הוא בעצם ה"צמח שמו ומתחתיו יצמח", "אמת מארץ תצמח", כנ"ל[כח].

לפי הרמז של המחבר ה־**ח** של "צמ**ח**" היא ראש התבה **ח**סד. הוא לא ציטט את כל הפסוק, אבל הפסוק השלם הוא "הנה ימים באים נְאֻם הוי' והקֵמֹתי לדוד צמח צדיק ומָלַך מֶלֶך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ". בדילוג של 14 אותיות מה־**ח** של "צמ**ח**" מגיעים ל־**שׂ** של "והשׂכיל", **שׂ** שמאלית (לא כמו ה־**שׁ** של "משׁפט"), שרואים בהרבה מקומות (בתנ"ך, ועוד יותר בפיוטים וכו') שהיא נחשבת כמו האות **ס** ממש. בדילוג שוה של עוד 14 אותיות מגיעים ל־**ד** של "צ**ד**קה". כך רמוזה כאן המלה **חסד**, רק שהיא כתובה ב־**שׂ** שמאלית. **חסד** שוה **עב** (סוד שם **עב**) אבל בכתיב **חשׂד** כבר שוה **יב** צירופי **הוי'** – מ־**יב** פעמים **ו** (**עב**) עולים ל־**יב** פעמים **הוי'**.

יז ע"פ הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

יח שמות כא, א.

יט סוף מכילתא משפטים, וכך גם ברש"י תחלת משפטים.

כ בבא בתרא י, א.

כא מכות כד, א.

כב מיכה ו, ח.

כג ראה שיעור אור ל־ה' אלול (נדפס בגליון כי־תצא) תשפ"א. שיטות נוספות בהקבלה – ראה ליקוטי לוי יצחק לתניא אגה"ק יג (נלמד בשיעור ליל שבת עקב (נדפס בגליון שופטים) תשפ"ב) ש"עשות משפט" היינו תפארת ("משפט רחמי"), "אהבת חסד" היינו חסד (כפשוט) ו"הצנע לכת" היינו גבורה (מתאים למבואר באגה"ק שם); שכינה ביניהם פ"ח ששלשת חלקי הפסוק הם כנגד ג רישין שבכתר; התוועדות פורים תשס"ט פ"ד (אופן נוסף בהקבלה ל־ג רישין שבכתר ושיטות נוספות בהקבלה בכללות); התוועדות ל"ג בעומר תשס"ט; שיעורי י"ב טבת תשע"ז, ש"פ בלק תשע"ח וכ"ה תמוז וש"פ דברים־חזון תשע"ט (כנגד בריאה־יצירה־עשיה ומושכל־מורגש־מוטבע, בשיטות שונות).

כד בריבוי מקומות בקבלה.

כה שעה"כ דרושי חה"ס דרוש ה; כש"ט (קה"ת) סעיף ב.

כו שעה"כ ענין כונת העמידה (עמ' קצג). וראה זהר ח"ב יד, ב.

כז ע"ח שכ"ה דרוש ב.

כח בסוד ששת הגוונים (ראה סוד ה' ליראיו ש"א פ"ל) – שלשה אבות (כנגד חג"ת) ושלשה תולדות (כנגד נה"י) – גוון היסוד הוא ירוק (ירוק ככרתי, בלשון חז"ל), גוון הצמח, וד"ל.

אחרי המלה "צמח", שרומזת למצוות שבין אדם לחברו, הוא ממשיך למלה הבאה:

ומלת **צדיק** רומז על מצוות **האמונה** בענין **הכתוב וצדיק באמונתו יחיה**.

כאן הוא לא מדגיש את המלה "באמונתו", כמו קודם, אלא את "וצדיק... יחיה". למה? כי הוא רוצה להסביר מהו "צדיק" בביטוי "צמח צדיק". הצדיק נקרא "צדיק חי"[כט], לכן הוא מדגיש גם את "יחיה".

נחזור, ב"צמח צדיק" המצוות שבין אדם לחברו ("צמח"), נושא החלק השני של הספר, קודמות לאמונה ("צדיק"), נושא החלק הראשון של הספר. בכל זאת, ה"צמח" הוא של ה"צדיק", אז יש באמת לשקול מה קודם למה — אפשר לומר כך ואפשר לומר כך ו"אלו ואלו דברי אלהים חיים". אצל המשיח, שכל כולו מלמטה למעלה, ה"צמח", הבין אדם לחברו, קודם ל"צדיק באמונתו יחיה"[ל].

דאורייתא, דרבנן והשייכות לאומות

אחר כך הוא מסכם מה הם שני החלקים של הספר:

חלק **ראשון**: כולל **ביאור מצות האמונה עם שלש עשרה עקרים, פרטי הלכותיהם וענפיהם הנגררים עמהן עפ"י מקורן מפסוקי תנ"ך וממאמרי התלמוד ומדרשי רבותינו ז"ל.**

חלק **השני**: **מבאר המצוות שבין אדם לחבירו פרטי הלכותיהן וענפיהן המסתעפים מהן עם ציוני המקורים מהכתובים וממאמרי התלמוד.**

> הוא עושה כאן שלישיה שלא מוכרת לנו. הוא כותב שבכל מצוה יש כלל, שכולל שלש דרגות, שלשה סוגי פרטים – דאורייתא, דרבנן ובני נח

אחר כך הוא כותב עוד משפט מאד מעניין, שהוא המשפט האחרון כאן:

גם מבואר בכל מצוה איזו מהפרטים שהמה מדאורייתא ומה שהוא מדרבנן, ואם המצוה נוהגת גם בבני נח ואיזו שייכות שיש להם בקיום אותה המצוה.

נזכיר שוב, שזהו השער לשני החלקים הראשונים בלבד, אבל המשפט האחרון בו הוא בעצם זיקה גם לחלק השלישי של הספר, שמוקדש כולו לבני נח, לכל העולם כולו — עיקר החזון והיעוד של מלך המשיח, של ה"צמח צדיק". שני הפסוקים שהוא מביא מירמיהו חותמים "בארץ", על פי פשט "בארץ" זה לכולם, לכל עמי הארץ, כל עמי הארצות, לא רק היהודים. זו הנחת היסוד של החלק השלישי של הספר — שכמעט לכל מצוות התורה יש איזו נגיעה או שייכות גם לבני נח. הוא רוצה שלא נחשוב שהמצוות של בני נח הן מעט שבמעט ביחס למצוות של היהודים. אדרבא, הוא מוצא כמעט בכל מצוה קשר ושייכות לבני נח. זו כבר סלילת דרך לכך שצריכים ללמד לבני נח את כל התורה כולה. נציין שהוא גם מדגיש כאן בספר, בהדגשה יתרה, שחלק נכבד ממצות האמונה הוא להתעסק בפנימיות התורה, ללמוד קבלה, וזו מצוה רמה ונשאה — כך הוא פוסק הלכה למעשה (אם הוא 'גדול הדור' הוא גם 'פוסק הדור'). מובן מדבריו שביחס למצות האמונה גם בני נח מצווים בכך[לא]. יוצא, אם כן, שגם הנגלה של התורה וגם הנסתר שבתורה

כט זהר ח"א ד, ב; רנב, ב; ח"ג רכח, ב ובכ"מ.

ל ועוד אפשר לפרש – בדרך הפשט – ש"באמונתו" לא מתייחס דווקא לאמונה בה', אלא לאמון ונאמנות בין אדם לחברו (כמו "משא ומתן באמונה"), היינו שהכל נכלל כאן במצוות שבין אדם לחברו (מלמטה למעלה). בדרך הרמז אנו מפרשים הרבה פעמים ש"**באמונתו**" היינו **ב אמונות** (בן יהוידע על מכות כד, א) – כאשר **צדיק** עולה ב"פ **אמונה** – ובהמשך הלימוד כאן נסביר בע"ה שכללות עיקרי האמונה נכללים בשנים, אמונה במציאות ה' אחד ואמונה בתורת משה, בסוד "ויאמינו בהוי' ובמשה" (שמות יד, לא). אך לדרכנו כאן יש לפרש ששתי האמונות הן אמונה בין אדם למקום – היינו אמונה בה' ובתורתו (דכולא חד) – ואמונה בין אדם לחברו, ודוק היטב.

לא וראה שיחת ש"פ תולדות תש"נ ס"ח.

התורה שלנו יוצאת מתוך השקפה פשוטה של עולם הבריאה, עם כל הדינים שה' מצוה אותנו, שבה ה' ואנחנו הם כאילו שני דברים שונים

(ביחס למצות האמונה) — הכל שייך לבני נח.

בכל אופן, מעניין שהוא עושה כאן שלישיה שלא מוכרת לנו. הוא כותב שבכל מצוה יש כלל, שכולל שלש דרגות, שלשה סוגי פרטים — דאורייתא, דרבנן ובני נח. איך אפשר להסביר את המבנה הזה במושגים פנימיים? הדבר הראשון שבא לומר הוא שהסדר כאן הוא של "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"[לב]:

הכלל הוא עולם האצילות, עולם של שלמות ואחדות אלקית (שאין בו פרטים נפרדים[לג]).

עצם הלוז של התורה שבעל פה היא הדעות השונות, כולל הדעות הכי נוגדות אחת לשניה. זהו החידוש בתורה שבעל פה, שהרי בתורה שבכתב אין מחלוקות

עולם הבריאה הוא העולם של "בראשית ברא אלהים", והאריז"ל כותב בפירוש[לד] ש"**ב**ראשית" מתחיל ב־**ב** ולא ב־**א** כי התורה שלנו היא תורת עולם ה**ב**ריאה. גם אצל מי שלומד קבלה, התפיסה הפשוטה שלו, ה"דעת תחתון" שלו, היא שיש יש נברא, ולמעלה יש אין אלקי שבורא אותו (בכל רגע מחדש, לפי הבעל שם טוב[לה]). בכל אופן, התורה שלנו יוצאת מתוך השקפה פשוטה של עולם הבריאה, עם כל הדינים שה' מצוה אותנו, שבה ה' ואנחנו הם כאילו שני דברים שונים. כמה שהנשמה היהודית היא "חלק אלוה ממעל ממש"[לו], בכל אופן התפיסה, המנטליות, של התורה שלנו, על פי פשט, היא תפיסת עולם הבריאה. אלה הם הפרטים של כל מצוה מדאורייתא.

מהו עיקר התורה שבעל פה? "אליעזר בני אומר" כך[לז] ו"מאיר בני אומר" כך[לח], בית שמאי אומרים כך ובית הלל אומרים כך, ו"אלו ואלו דברי אלהים חיים"[לט]. צריך כמובן לפסוק "הלכה כמאן", אבל עצם הלוז של התורה שבעל פה היא הדעות השונות, כולל הדעות הכי נוגדות אחת לשניה. זהו החידוש בתורה שבעל פה, שהרי בתורה שבכתב אין מחלוקות. כמובן, גם בתורה שבכתב צריך להבין את הפסוקים ואם נדמה לך שפסוק אחד סותר פסוק אחר צריך ליישב, אבל אין תפיסה שמישהו אומר כך ומישהו אומר ההפך. האפשרות שתהיה כזו מציאות — של בית שמאי ובית הלל, אליעזר בני ומאיר בני וכו' — שייכת לעולם היצירה, עולם של קצוות. ז"א מקנן ביצירה[מ] והוא מורכב משתי קצוות (ו"ק), כאשר "אלו ואלו דברי אלהים חיים" משום שמקור הו"ק הוא בעולם האצילות.

כמובן, המקור של הכל — של התורה שבכתב (דאורייתא) ושל התורה שבעל פה (עד לדרבנן) — הוא בעולם האצילות. גם מקור עולם העשיה — ואפשר לומר שדווקא מקור עולם העשיה — הוא באצילות. כמבואר בחסידות[מא], המלה "אף" ב"אף עשיתיו" באה לרבות את עולם האצילות דווקא בעולם העשיה. יש ב"אף" מובן של הפסק[מב], הפסקה בין דאורייתא ודרבנן למה ששייך לבני נח, אבל יש גם מובן של ריבוי.

בקבלה כתוב על היחס השונה בין טוב ורע בעולמות בי"ע — שעולם הבריאה רובו טוב

לב ישעיה מג, ז.
לג **פרט־פרד** מתחלפים בחילוף האותיות **ט־ד**.
לד פע"ח שער קריאת ס"ת פ"ה.
לה ראה תניא, שער היחוד והאמונה פ"א.

לו תניא פ"ב (ומופיע כן בשפע טל, הקדמה בן מאה שנה). ע"פ איוב לא, ב.
לז במדב"ר יט, ז.
לח חגיגה טו, ב.
לט עירובין יג, ב.
מ ע"ח שמ"ב פי"ג. וראה תקו"ז תקון ו (כג, א).
מא ראה סוד ה' ליראיו ש"ב פ"ה.
מב ראה לקו"ת תחלת פרשת בלק.

ומיעוטו רע, עולם היצירה חציו טוב וחציו רע ועולם העשיה רובו רע ומיעוטו טוב[מג]. כעת לא נפרש טוב ורע כפשוטם, אלא על דרך "בין ישראל לעמים"[מד], שגם ביניהם צריך להבדיל (עד שהעמים יתגיירו כהלכה וכולם יהיו יהודים טובים). נאמר שבעולם הבריאה, בתורה שבכתב, יש רוב יהודים ומעט גוים; בעולם היצירה, בתורה שבעל פה, יש כבר חצי־חצי; אבל דווקא בעולם העשיה, "כי אתם המעט מכל העמים"[מה], אנחנו המעט שבמעט, והרובא דרובא הוא הלא־יהודים (דווקא עולם העשיה הוא עולם הכמות, מה שהכי קובע בשכל של עולם העשיה הוא הכמות...). אבל ה' שם אותנו דווקא כאן, "אף עשיתיו", ו"אף" בא לרבות ש"אצילות איז אויך דא"[מו], כי זהו התיקון — לעשות לה' דירה בתחתונים[מז] דווקא. הדירה בתחתונים נעשית על ידי בירור בני נח, עיקר התיקון של משיח, ולכן — כמו שאמרנו בהתחלה — הספר הזה הוא המבשר של המהפכה הרביעית.

> דווקא בעולם העשיה, "כי אתם המעט מכל העמים", אנחנו המעט שבמעט, והרובא דרובא הוא הלא־יהודים (דווקא עולם העשיה הוא עולם הכמות, מה שהכי קובע בשכל של עולם העשיה הוא הכמות...)

רמזי הפסוקים

נסיים בגימטריא יפהפיה:

הוא מביא כאן שלשה חלקי פסוקים — שלש מילים, שבע מלים ושלש עשרה מילים (סדרת מספרי הברית[מח]): "**וצדיק באמונתו יחיה**", שעולה 748 (פעמיים "**אחישנה**", 22 כפול 34); "**אני הוי' עשה חסד משפט וצדקה בארץ**", שעולה 1461. שני הביטויים האלה ביחד עולים 2209, 47 (**בטול**) ברבוע. זו כבר שלמות. סימן שהכל ברוח הקדש כאן...; אחר כך "**הנה ימים באים נאם הוי'** [עד כאן עולה י"פ **יחיה**] **והקמתי לדוד צמח צדיק... ועשה משפט וצדקה בארץ**" שעולה 2585, 55 (**הכל**) פעמים 47 (**בטול**). אם כן, הכל יחד עולה 102 (**אמונה**) פעמים 47 (**בטול**).

אם נספור את האותיות בביטויים, בראשון יש 16 אותיות, בשני 26 (עד כאן **מב** אותיות) ובשלישי 52 (כך שבין שני הביטויים מירמיהו יש יחס של "שלם וחצי") — סך הכל 94 אותיות, פעמיים 47, כך שיש כאן ממוצע לכל אות בפסוק, חצי **אמונה**. תופעה יפה מאד! אפשר לנחש שהוא לא עשה זאת בכוונה — יותר טוב, מלמד שיש כאן איזה זיק של רוח הקדש.

בכל אופן, העיקר כאן הוא אמונה, ואמונה הולכת יחד עם בטול. מתאים לוואדט של הרב המגיד ממעזריטש ש"אחד האמת" (תוכן האמונה) שורה דווקא בחכמה (שפנימיותה בטול)[מט].

עד כאן הלימוד הראשון שלנו, בדף השער של הספר, שבע"ה יהיה פתיחה לעיסוק בתוכן שלו.

מג ע"ח שמ"ג בהקדמה.
מד פסחים קד, א.
מה דברים ז, ז.
מו מאמר הרב המגיד ממעזריטש. ראה לעיל הערה מא.
מז תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.
מח ראה שערי אהבה ורצון "סוד השבע והשלש־עשרה" ביאור ג; עיניך ברכות בחשבון פרשת נח (ובכ"ד). (וכנ"ל הערות יא־יב).
מט תניא פל"ה בהגהה.

שיעור

סקירת התנ"ך (ב)

אור ישר ואור חוזר בתנ"ך

קיצור מהלך השיעור

שיעורי התנ"ך באנגלית ממשיכים במרץ (עד לכתיבת שורות אלו התקיימו עוד 8 שיעורים ב"ה), והם עדיין עוסקים ב**סקירה כללית של התנ"ך**. השיעור שלפנינו פותח התבוננות – שממשיכה בשיעורים הבאים – לפיה **התורה היא המח של הבריאה** (כחלק ממבנה מח־לב־כבד של תורה־ישראל־אומות העולם). מתוך כך, יש להתבונן ב**תורה־נביאים־כתובים** כמכוונים כנגד **שלשת המוחין**, **חכמה־בינה־דעת**. קטע הלימוד הנוכחי מתמקד ביחס בין **התורה והנביאים**, שבאים בדרך של **אור ישר**, מלמעלה למטה, ו**הכתובים**, שבאים בדרך של **אור חוזר**, מלמטה למעלה.

שלשת חלקי הנשמה ומקומם בגוף

התורה היא המח של הבריאה[א]. עם ישראל הוא הלב של הבריאה[ב]. אומות העולם הן הכבד של הבריאה[ג]. בכל אחד משלשת האיברים החיוניים הללו שוכנת מדרגה אחת של הנשמה (משלש הקומות הפנימיות שלה): המדרגה העליונה, הנשמה, שוכנת במח (מרכז השכל); המדרגה האמצעית, הרוח, שוכנת בלב (מרכז הרגש) והמדרגה התחתונה, הנפש, שוכנת בכבד (מרכז ההתנהגות הטבעית של האדם)[ד].

התורה אומרת שהמדרגה התחתונה, הנפש, מופיעה ('מתלבשת') בדם – "הדם הוא הנפש"[ה]. עיקר תפקיד הכבד הוא לסנן ולטהר את הדם, ואחר כך לשלוח את הדם הצלול ללב. בלב נכנסת לדם רוח החיים (החמצן) והוא מזרים אותה לכל האברים[ו]. המח הוא השולט על כל הגוף, גם על הלב, כמו שנאמר "מח שליט על הלב"[ז]. המח הוא המנחה את כל האברים של

נרשם ונערך באנגלית על ידי משה גנוט. התרגום נערך על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. ר"ח סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה באנגלית).

א ראה תניא פנ"ב.

ב ראה זהר ח"ג רכא, ב; כוזרי ב, לו.

ג ראה זהר ח"ג פנחס רלב, ב ותקו"ז כא (נב, א ובנסמן שם בניצוצי זהר, ובכ"ד בספה"ק מצוטט בשינוי לשון). לכללות ההקבלה כאן דוק גם בשפת אמת עקב תרנ"ב ד"ה "בפסוק ויענך".

ד ע"ח שכ"ו פ"ב.

ה דברים יב, כג.

ו ראה זהר ח"ג קסא, ב.

ז זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.

הגוף, הפנימיים והחיצוניים, על ידי מערכת העצבים שמרכזה במח האחורי (מח הדעת).

בכל אחת משלש הרמות הכלליות — נשמה־רוח־נפש, המופיעות במח־לב־כבד — יש שלשה כוחות (שלש ספירות, בלשון הקבלה). מטרתנו בלימוד הנוכחי לעסוק במשמעות והחשיבות של התורה, לכן ההסבר שלנו יגיע בסופו של דבר לשלשת הכוחות של השכל — חכמה, בינה ודעת.

שתי רמות נבואה

בלימוד הקודם שלנו, הסברנו שהתורה שבכתב — ספר התנ"ך — מחולקת לשלושה חלקים כלליים: תורה (חמשה חומשי תורת משה), נביאים וכתובים.

משה רבינו, שקבל את התורה מה' ונתן לנו אותה, הוא "רבן של כל הנביאים"[ח] — האב־טיפוס של נביא. לכן, גם התורה, כמו ספרי הנביאים, היא נבואה, אלא שזו נבואה ברמה הרבה יותר גבוהה מנבואת שאר הנביאים האמתיים, נביאי ישראל. המעלה של נבואת משה על נבואת שאר הנביאים היא שמשה ראה את דבר ה', כביכול, דרך חלון שקוף ("אספקלריא המאירה"[ט]) — הוא ראה את דבר ה' מדבר אליו במתן תורה בהר סיני (אותו חוגגים בשבועות, "זמן מתן תורתנו").

כתוב שלא רק משה רבינו, אלא "וכל העם רֹאים את הקולת". כלומר, בשעת מתן תורה חושי הראיה והשמיעה התאחדו, כך שהעם יכול היה לראות את המילים ממש. הגדול מכולם שזכה לראות את דבר ה' (גם לפני מתן תורה וגם אחריו) היה משה, שראה איך שה' מדבר אליו

בשעת מתן תורה חושי הראיה והשמיעה התאחדו, כך שהעם יכול היה לראות את המילים ממש. הגדול מכולם שזכה לראות את דבר ה' (גם לפני מתן תורה וגם אחריו) היה משה, שראה איך שה' מדבר אליו ישירות

ישירות. לכן, משה במיוחד מאחד את שני החושים — חוש הראיה וחוש השמיעה העמוקה. באידיש, שמיעת המשמעות העמוקה של דבר נקראת 'דערהער'. זו שמיעה פנימית, של האזן הפנימית, שמתמזגת אחר כך עם חוש הראיה והופכת את התוכן לחזון בהיר.

הטבע הייחודי של נבואת משה מתבטא גם בכך שרק הוא מתנבא ב"זה", כמי שמצביע ישירות[יא] על מה שהוא רואה מולו ואומר "זה הדבר אשר צוה הוי'"[יב]. לעומתו, כל שאר הנביאים לא מתנבאים במלה "זה" אלא במלה "כה" (ב־**כ** הדמיון), "כה אמר הוי'". נבואת שאר הנביאים איננה דרך חלון שקוף, כמו נבואת משה, אלא ניתן להשוות את ראית־חווית הנבואה שלהם לראיה דרך חלון חצי־שקוף ("אספקלריא שאינה מאירה").

עולמות, מצבי תודעה, וסוד המרכבה

במושגי הקבלה, ראיית דבר ה' דרך חלון שקוף דורשת מצב תודעה של העולם הגבוה ביותר, עולם האצילות. בעולם האצילות יש מודעות אך ורק לה' ולאחדותו. זו רמת התודעה של משה. התודעה של עולם האצילות היא מעל תודעת "מעשה מרכבה" שנמצאת בעולמות התחתונים, בריאה־יצירה־עשיה. את מעשה מרכבה רואים הנביאים הגדולים האחרים — ישעיהו, יחזקאל וזכריה[יג].

ח שמות רבה כא, ד. ובכ"מ.

ט ראה זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.

י שמות כ, טו.

יא ראה דרשות מהרי"ט מטות דרוש א ("שהוא דבר ברור כמורה באצבע"). ובכ"מ.

יב שמות טז, טז ו־לב; לה, ד; ויקרא ח, ה; ט, ו; יז, ב; במדבר ל, ב; לו, ב.

יג ראה תחלת ד"ה "ויאסור יוסף" תרנ"ו ודו"ה "והיה לך לציצית" תרע"ט פ"ב שישעיהו ראה את מרכבת הבריאה (ישעיה ו), יחזקאל את מרכבת היצירה (יחזקאל א) וזכריה את מרכבת העשיה (זכריה א), ודו"ל.

החלק השלישי של התנ"ך, ה'כתובים', בא מתוך השראה אלקית שה' נותן בלבו של האדם. אנחנו מקבלים השראה מה' המעוררת אותנו לבטא את עצמנו מלמטה למעלה (כמו בתפילה אל ה')

למדנו שהנביא הגדול בחלק הנביאים של התנ"ך הוא הנביא ישעיהו, שראה את המרכבה העליונה. מה המשמעות של מרכבה? המרכבה מסמלת הוויה שבטלה לחלוטין לרצון ה', הרוכב עליה. אדם שזוכה להיות מרכבה מבצע אך ורק את רצון ה' במחשבתו, בדיבוריו ובמעשיו[יד]. הוא מוקדש לחלוטין לה' וליישום משימותיו עלי ארץ — להפיץ את אור התורה ולתקן את העולם כרצון ה' בבריאה. מי שחי בתודעת מרכבה מקיים אך ורק את הוראות יוצרו ובטל אליו, ובכך מוביל את יוצרו עצמו, כביכול, למימוש מטרתו בבריאה (בדיוק כמו שרכב מוביל את הרוכב עליו אל מחוז חפצו).

בעולם האצילות, בו קיימת נוכחות אלקית בלבד, אי אפשר לדבר על המושג מרכבה, כפי שהוגדר כאן, כי המרכבה, עם כל הבטול שלה לרוכב, היא בהגדרה יצור נברא (הנוסף, כביכול, על מציאות ה' אחד). בסגנון אחר, בעולם האצילות העליון 'הכל הוא ה' וה' הוא הכל'[טו]. אפשר לומר שעולם האצילות הוא 'התכלית' — שם כבר מתגלה בכל אחדותו של ה' הטוב, כפי שעלה ברצונו יתברך בבריאת העולם. אבל בעולמות התחתונים הגילוי הזה הוא עדיין משימה עתידית, ועלינו לעבוד כדי לממש את משימתנו ולהגיע למטרה לשמה נוצרנו. בשלשת העולמות התחתונים רמת התודעה הגבוהה ביותר האפשרית היא התודעה של מרכבה. כך, נאמר[טז] שהאבות — אברהם, יצחק ויעקב — היו מרכבה במדרגה גבוהה יותר מכל נשמה אחרת עלי אדמות. אף על פי כן, משה רבינו נמצא ברמה גבוהה יותר גם מתודעה של מרכבה[יז].

נבואה והשראה אלוהית

שוב, נבואת משה היא נבואה שקופה (transparent), ויתר הנביאים חווים נבואה חצי שקופה (translucent). בכל אופן, המשותף לנבואת משה, שב'תורה', ולשאר הנבואות, שב'נביאים', הוא שכל הנבואות הן אור שיורד מלמעלה — ה' שם את דברו בפי הנביא כדי להעביר אותו אלינו, כגילוי אור מלמעלה. לעומת זאת, החלק השלישי של התנ"ך, ה'כתובים', בא מתוך השראה אלקית שה' נותן בלבו של האדם. אנחנו מקבלים השראה מה' המעוררת אותנו לבטא את עצמנו מלמטה למעלה (כמו בתפילה אל ה')[יח].

נמצא שארבעת העולמות הם כנגד **משה ישעיהו יחזקאל זכריה**, העולים יחד 1144 – 26 (שם **הוי**' ב"ה, שארבע אותיותיו הן כנגד אבי"ע) פעמים 44 (המילוי היסודי של שם הוי', **יוד הא וו הא**). ממוצע כל שם הוא 286, **אחד** פעמים **יחד**. רוס"ת עם האותיות האמצעיות (בשמות שמספר האותיות שלהם לא זוגי, כך שיש אות באמצע) **תריג**, מנין מצוות התורה, העולה **משה רבינו** (הכל משה – אתפשטותא דמשה שבכל דור ודור, היינו הארת האצילות בבי"ע). והנה, ידוע ש־1144 עולה **בטול־ענוה־הכנעה־שפלות** – ארבע רמות הבטול לה' שבארבעת העולמות אבי"ע (ראה **סוד ה' ליראיו** שכ"ב פרקים ד־ה ו**לב לדעת** "פרק בעבודת ה'" ביאור ב) – ללמדנו שכל הנביאים מתנבאים, היינו זוכים לשמוע (ולראות) את דבר ה', מתוך הבטול הפנימי שלהם, החל מבטול היש, בטול האגו האישי הנפרד מה'. וכך, כל דרגות המרכבה וכל שכן תודעת עולם האצילות הן דרגות של בטול, כמבואר בפנים.

יד ראה תניא פכ"ג.

טו אגרת רבי אייזיק מהומיל (נדפסה בלב לדעת עמ' קסז ואילך).

טז בראשית רבה מז, ו (ובכ"ד). וראה תניא פל"ד.

יז מאמר שני המאורות ח"ב הגו"ב לסימן ד (עמ' קיד ואילך במהדורת תשפ"ג). ראה גם חנה אריאל ברכה ד"ה "ולא קם" (עמ' א'לא במהדורה החדשה) ו"לעיני כל ישראל" (עמ' א'לח במהדורה החדשה) ובכ"ד (ודוק גם בתניא פכ"ג).

יח גם בתורה ובנביאים יש תפלות רבות – דוגמת תפלות משה (שמות לב, יא; דברים ג, כג), שירת דבורה (שופטים ה, א), תפלת חנה (שמואל־א א, י; ב, א), תפלת חזקיהו (מלכים־ב כ, ב; ישעיה לח, ב), תפלת אסא (דהי"ב יד, י), תפלת חבקוק (ג, א), תפלות יונה (ב, ב־י; ד, ב־ג) ועוד ועוד – אך כולן כתובות בדרך סיפור דברים, ולא שהן נושא הספר (אלא שזו דוגמה להתכללות האור החוזר בתוך

במושגי הקבלה והחסידות, הנבואה שיורדת מלמעלה, בתורה ובנביאים, נקראת "אור ישר" ואילו ההשראה האלקית שמתגלה בכתובים נקראת "אור חוזר". האור החוזר מגלה את הניצוץ האלקי בלב עם ישראל — שהוא הלב של כל האנושות כנ"ל. אכן, במדרש תנא דבי אליהו כתוב[יט] שבעצם כל אדם, גם לא יהודי, יכול לזכות לרוח הקדש (השראה אלקית, בדרך של מלמטה למעלה, כנ"ל), הכל לפי מעשיו הטובים.

המושג 'פניה' — פניה אל ה' (בכלל, ובפרט בתפלה) — חשוב כאן מאד. לפני הפניה אל ה' אנחנו מפנים אליו, כביכול, את הגב שלנו. פנים וגב הם ביטויים למודעות והעדר־מודעות. במצבנו הראשוני אנו פונים־מודעים למציאות החומרית של העולם הזה, ואילו אל יוצרנו מופנה הגב (הלא־מודע) שלנו. כמובן, זהו לא המצב האידיאלי. במצב האידיאלי אנחנו מפנים פנים אל הבורא (בתודעתנו, במח ובלב), כאשר הבריאה עצמה היא מאחורינו (כאשר פונים לה' אנו 'שוכחים' את המציאות הפיזית, שנראית ככופרת בנוכחותו). אנחנו יודעים שהבריאה קיימת כי אלקים רצה שהיא תהיה קיימת, לפחות במצב התודעה שלנו, אבל פנינו פונות אליו עצמו. זוהי כבר תחילת ההשראה האלקית, שההבעה הראשונה שלה היא התפלה שלנו אל ה'. זו תודעת דוד המלך שבאה לידי ביטוי בספר תהילים, הספר הראשון של הכתובים, המורכב מתפילותיו של דוד אל ה'.

ההופעה השנייה של ההשראה האלוהית היא אצל בנו, שלמה המלך. מההשראה שניתנה לאדם בלבו — בניצוץ האלקי ששוכן בו — הוא מקבל תובנה, תחושת־אמת המבחינה בין אמת לשקר. חוכמתו המרוכזת של שלמה המלך, הנכתבת בצורת משלים שמלמד אב לבנו, מופיעה בספר משלי, הספר השני בכתובים (ספרי תהלים, תהלות־דוד, ומשלי, משלי־שלמה, הם הספרים ה־14 ו־15 בתנ"ך — מתאים לכך שדוד ושלמה הם הדורות ה־14 וה־15 מאברהם אבינו, **דוד** בגימטריא 14 ו־**שלמה** במספר קטן[כ] עולה 15, והם מכוונים גם כנגד ימי הלבנה, עד ל"סיהרא באשלמותא" בדורו של שלמה המלך[כא]). בספר משלי, ההמשך הישיר לספר תהלים, שלמה פונה אלינו כאב מסור הפונה אל בנו ללמד אותו את חכמת החיים שה' חנן אותו. זו ההופעה השנייה של ההשראה האלוהית, שהיא, כפי שהוסבר, אור שחוזר מלמטה למעלה.

> האור החוזר מייצג את התעוררות נשמתנו לראות ולהבין כמה שיותר את השגחת ה' בחיינו, וללמד אודות ההשגחה הפרטית של ה' בכל לילדינו מדור לדור

לסיכום: שלשת חלקי התנ"ך מורכבים משתי רמות של אור ישר (תורה ונביאים), היורד מלמעלה למטה, מה' אלינו, ומרמה אחת של השתקפות אותו אור כ"אור חוזר" (כתובים), העולה מלמטה למעלה, מאתנו אל ה'.

האור הישר, גילוי שגם כאשר "עיניו למטה" בכל זאת "לבו למעלה", כמו שכתוב על המתפלל – יבמות קה, ב – וד"ל).

יט תנדבא"ר פ"ט.

כ **שלמה** בחשבון הרגיל (מספר הכרחי) עולה 15 פעמים 25 – שלמה הוא הדור ה־15, כבפנים, והדור ה־25 הוא יותם, היחיד ממלכי בית דוד שלא נמצא בו שום דופי (ראה רש"י לדהי"ב כז, ב), שעל כן רשב"י אמר שאם יצטרף עמו ועם בנו יפטרו את העולם "מיום שנברא העולם ועד סופו" (סוכה מה, ב). עיקר צדקת יותם היתה בכיבוד אביו עזיהו בשנים שישב בבית החפשית, שלא לקח את המלוכה באופן רשמי רק 'עצר' בעם בשם אביו (ראה רש"י שם ד"ה "יותם בן עוזיהו") – תקופה של 25 שנה (**יותם** ועוד 25 עולה 481, 13 פעמים 37 וכו', וד"ל)! נמצא שיותם הוא עיקר תיקון שלמה, שלא קיים את צוואת אביו אליו, "ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה וגו'" (דהי"א כח, ט), כפי שיתבאר בהמשך השיעורים.

כא שמות רבה טו, כו. ראה זהר ח"ב כט, א (ובכ"מ). וראה **שבעים פני חן** פן ו.

מעלת האור החוזר על האור הישר

פנימיות התורה מלמדת אותנו משהו עמוק ביותר על האור החוזר, הרמה שעולה מלמטה למעלה: האור החוזר מייצג את התעוררות נשמתנו לראות ולהבין כמה שיותר את השגחת ה' בחיינו, וללמד אודות ההשגחה הפרטית של ה' בכל לילדינו מדור לדור. האור החוזר הזה חוזר כל כך גבוה, שבמובן מסוים הוא מגיע לשיא שהוא למעלה יותר מהמקום ממנו הופיעה האור הישר[כב]. זו תובנה מדהימה! המשמעות היא שהאור החוזר — גם כאשר אנחנו פונים אל ה' בתפלה וגם כאשר אנחנו מקבלים ממנו תובנות ומלמדים אותן לילדינו ("בשם אומרם"[כג], היינו עיקר ההחזרה לה') — חוזר אל המציאות העמוקה ביותר של ה' עצמו, כביכול.

זו תובנה מדהימה! המשמעות היא שהאור החוזר – גם כאשר אנחנו פונים אל ה' בתפלה וגם כאשר אנחנו מקבלים ממנו תובנות ומלמדים אותן לילדינו – חוזר אל המציאות העמוקה ביותר של ה' עצמו, כביכול

מעלת האור החוזר על האור הישר היא בעצם המעלה של בעלי תשובה (שחוזרים מלמטה למעלה, באור חוזר) על הצדיקים הגמורים (שמאירים אור ישר מלמעלה למטה, כפי ש"עשה האלהים את האדם ישר"[כד]) — "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"[כה] (כלומר, האור החוזר של התשובה מגיע למקום שמעל למקום־מקור האור הישר). מכאן נלמד כלל גדול ביחס לשלשת חלקי התנ"ך: תורת משה (עם כל סיפורי החטאים הכתובים בה) היא, ביחס לשאר חלקי התנ"ך, עבודת צדיקים — דרישה מתמדת מאת השי"ת להיות צדיק ולא להיות רשע (כמו השבועה שמשביעין את התינוק בשעת לידתו "תהי צדיק ואל תהי רשע"[כו]). לעומתו, ספרי הנביאים כולם באים על רקע חטא העם והתרחקותו מה', והם בעיקר ספרי תוכחה וקריאה לתשובה[כז] — קריאה שגם היא עדיין בדרך אור ישר, קריאה לאדם מלמעלה. אך ספרי הכתובים כולם הם ניצוצי התשובה בעצמה, העולים מלמטה למעלה — הן בספר תהלים הן בספר משלי הן בספר איוב וכן בכל שאר ספרי הכתובים. נמצינו למדים שסוד התנ"ך הוא הגדרת הטוב והרע בתורה (כאשר האמירה היא "תהי צדיק ואל תהי רשע", כנ"ל), הקריאה לתשובה בנביאים (למי שחטא — "ומי שחטא ישוב וימחל לו"[כח]) והתשובה בפועל בכתובים (עצם אור החוזר לה')[כט].

אם כן, הלימוד היום העמיק בהבנת המשמעות והחשיבות של הכתובים, שהם למעשה דבר ה' שאנו 'קוראים' בתוך עצמנו, מה שנרשם בלבנו שלנו, מה שחרות על לוח לבנו — ועל ידי כך חוזרים אל ה'.

בהמשך, בעזרת ה', נסביר יותר על שלשת כחות השכל וההתאמה שלהם לשלשת חלקי התנ"ך, שהוא־הוא השכל של הבריאה, הכח המנהיג את הבריאה כולה כנ"ל.

כב ראה שער האמונה (אדה"א) פט"ו (ובהמשך שם). ובכ"מ.

כג ראה אבות פ"ו מ"ו.

כד קהלת ז, כט.

כה רמב"ם הלכות תשובה פ"ד ה"ד (עפ"י ברכות לד, ב).

כו נדה ל, ב (וראה באורך תניא פ"א ואילך).

כז כמו שנתבאר בלימוד הראשון – א' סיון – שנתפרסם בגליון הקודם.

כח סוכה נג, א.

כט ורמז: **תהי צדיק! שוב! אני שב!** (תנ"ך) עולה 1290, י"פ "**הוי' הוא האלהים**" (**יה** פעמים **אלהים**, ממוצע כל אות). ובהרחבה: **תהי צדיק! שוב אל הוי'! אני שב אליך הוי', קבלני נא!** עולה 1677 (1118 וחצי), יג"פ "**הוי' הוא האלהים**" (מלכים־א יח, לט).

ביאורי תפִלה

אמת ויציב

נקודות חיבור

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד

בקריאת שמע יש שלש פרשיות, "שמע", "והיה אם שמוע" ופרשת ציצית ("ויאמר"), "בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק"[א].

יש אומרים שמהתורה מצות קריאת שמע היא פסוק "שמע ישראל" בלבד, יש אומרים כל פרשת שמע, ויש אומרים פרשת שמע ופרשת והיה אם שמוע[ב]. אלא שחכמים קבעו גם פרשת ציצית בקריאת שמע ובה מקיימים גם מצוה מהתורה של זכירת יציאת מצרים[ג] ("אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים"), וכן התוכן העיקרי של ברכת אמת ויציב הוא יציאת מצרים (ולכן "אמת ויציב דאורייתא"[ד]).

פרשת ציצית מכונה בחז"ל "ויאמר", "ויאמר ה' אל משה לאמר". **ויאמר** = 257. סיום הפרשה הוא במלים (ששליח הצבור מחבר) **אני הוי' אלהיכם אמת ויציב** = 752, היפוך ספרות של 257, **ויאמר**, סוף הפרשה משקף את תחילתה (כדרך אור חוזר).

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב

א ברכות פ"ב מ"ב.

ב שו"ע אדה"ז נח, א.

ג ראה שו"ע או"ח סי' סז, שו"ע אדה"ז ומשנה ברורה שם.

ד ברכות כא, א. וראה שו"ע אדה"ז סז, א שפרשת ציצית ואמת ויציב "הן דבר אחד ומצוה אחת".

מבנה קריאת שמע ואמת ויציב

בפנימיות, שלש הפרשיות בקריאת שמע עם ברכת אמת ויציב (המחוברת לפרשת ציצית) הן כנגד ארבע אותיות הוי' ב"ה:

י, חכמה — שמע ישראל. זו מצות יחוד ה', "הוי' בחכמה", וקבלת עול מלכות שמים.

ה, בינה — והיה אם שמוע. לאחר יחוד ה' ו"קבלת עול מלכות שמים" בפרשה ראשונה, באה "קבלת עול מצוות" בפרשה השניה (שכולה תנאי, "אם שמע תשמעו", תנאי שייך לבינה וכן שמיעה בבינה). אותיות **יה** אינן נפרדות, "תרין ריעין דלא מתפרשין", "הנסתרות לה' אלהינו", וכן מצות קריאת שמע מהתורה מקיפה בפשטות שתי פרשות אלו.

ו, מדות — פרשת ציצית. הציצית היא סוד הווי"ן, המשכה של נימין ושערות.

ה, מלכות — אמת ויציב. המלכות יורדת לעולמות התחתונים לברר בירורים, וכח הבירור שלה בא מחיבורה בעצם לספירות שמעליה בעולם האצילות, עולם האחדות האלקית. מכאן מובן האיסור להפסיק בין פרשת ציצית לאמת ויציב, לקיים "יחוד קוב"ה [**ו**] ושכינתיה [**ה**] בשם כל ישראל", לא להפריד בין הספירות העליונות לספירת המלכות ולהיות "מקצץ בנטיעות" ח"ו. שלש הפרשות הם פסוקים מהתורה וברכת אמת ויציב היא מטבע חכמים, בחינת תורה שבעל פה, מלכות.

◆ **אמת ויציב** = 559, חצי 1118, "**שמע ישראל**

הוי' אלהינו הוי' אחד". זהו סוד "שלם וחצי" (שהוא הוא השלמות האמתית), כאשר כאן השלם הוא **י** שבשם (פרשת שמע) והחצי **ה** תתאה שבשם (סוד "הוי' בחכמה יסד ארץ", "אבא יסד ברתא"). אור אבא מקנן בכל האצילות, גם, ובפרט, בנוקבא, ומכאן מובן האיסור החמור של קצוץ בנטיעות כנ"ל.

חמש עשרה ווי"ן

אחרי תיבת אמת יש עוד חמש עשרה לשונות של אמת, מ"ויציב" עד "ויפה", בחמש עשרה ווי"ן (וא"ו החיבור), והכל מתייחס ל"הדבר הזה", דהיינו כל מה שאמרנו בקריאת שמע הוא אמת ויציב וכו'. והסיום "הדבר הזה עלינו לעולם ועד" רומז ל"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

וכתב אבודרהם "ותמצא כאן ט"ו תיבות כל אחת מתחלת בוי"ו כנגד ט"ו שיר המעלות שאמר דוד. וכנגד ט"ו מעלות הסדורים בהגדת פסח. וכנגד ט"ו מעלות שבמקדש שעולים מעזרת הנשים לעזרת ישראל"[ה].

והנה מבואר בספר הזהר[ו] ובהלכה[ז] שיש כאן כוונה מיוחדת: בקריאת שמע יש **רמה** תבות וכדי להשלים ל**רמח** (כנגד **רמח** איברים) חוזר הש"ץ ואומר "ה' אלהיכם אמת", אך מי שקורא ביחידות תקנתו היא לכוון בט"ו ווי"ן של אמת ויציב (אמנם למעשה[ח] הדרך הפשוטה להשלים רמ"ח תבות היא לחזור על שלש המלים "אני ה' אלהיכם. אני ה' אלהיכם אמת").

בביאור הכוונה מובא בבית יוסף: "ט"ו פעמים וי"ו עולה צ' ושֵם ההויה עולה כ"ו ועם ד' אותיותיו עולה ל' ושלש פעמים שלשים עולה צ' הרי שמכוין בט"ו ווי"ן לשלשה שמות", כלומר **טו** פעמים **ו = צ = הוי' הוי' הוי'** עם **יב** האותיות (**ג** פעמים **הוי'** היינו שלשה שמות הוי' בברכת כהנים, "הברכה המשולשת בתורה", שם של **יב**). והרמ"א פירש בדרך נוספת: "ט"ו ווי"ן עולה למנין תשעים והקריאה היא נחשבת לאחד הרי **צא** כמנין **אמן** וכמנין שם בן ארבע אותיות בכתיבתו וקריאתו", כלומר, **טו** פעמים **ו** ועוד הקריאה (הכולל) = **צא** = **הוי' אדני = אמן** (שלש התיבות, הוי' אדני אמן, מקבילות ל"הוי' אלהיכם אמת"). כוונה זו מבוארת גם בדברי האר"י, עם עוד כוונות מורכבות[ט].

ט"ו יסודות

אחת הכוונות היפות של ט"ו ווין היא כנגד ט"ו יסודות:

בכל עולם (מציאות שלמה), כמו עולם האצילות, יש בסך הכל חמש עשרה נקודות של יסוד (יסוד היינו התקשרות והשפעה). בפרט, בכל עולם יש חמשה 'פרצופים': אריך אנפין, אבא־חכמה, אמא־בינה, זעיר אנפין (מדות), נוקבא דזעיר אנפין (מלכות). בכל פרצוף יש שלש נקודות יסוד, הנמצאות בקו האמצעי של אותו פרצוף: הנקודה העליונה בחינת הפה; תחתיה בחינת החזה; ולבסוף בחינת הברית.

"מבשרי אחזה אלוה"[י]: האלקות בעולם היא כנשמה בגוף האדם (האדם הוא "עולם קטן" והעולם הוא "אדם גדול") והמדרגות העליונות מכונות בשמות גופניים. וכן לגבי נקודות היסוד, נקודות ההתקשרות: יש התקשרות בפה, בנישוק ("זיווג נשיקין"); התקשרות בחזה, חיבוק; והתקשרות בברית (זיווג גופני).

ואלו ט"ו היסודות בפירוט, הכל בשיעור קומה של האדם המתפלל לה', הכולל את כל חמשת פרצופי האצילות:

בפרצוף אריך אנפין (של האדם) שלשת היסודות הם: ראש הגלגלת; מקום הנחת התפלין ("בין עיניכם" בסוף מקום צמיחת השערות);

ה וראה עוד הקבלות ורמזים בפירושי הרוקח ובשבולי הלקט.

ו זהר חדש רות עח, א.

ז בית יוסף ושו"ע או"ח סא, ג.

ח כדברי אדמו"ר הזקן בפסקי הסידור. וראה שער הכולל בביאור הדבר.

ט פע"ח שער הק"ש פכ"ח. וראה של"ה מסכת תמיד נר מצוה אות נ ואילך.

י איוב יט, כו.

אמצע המצח. אריך אנפין הוא הכתר, העל־מודע, מעל התחלקות איברי הראש לימין ושמאל (עינים אזנים וכו').

היסודות בפרצוף אבא: בין העינים ממש; החוטם; השביל שעל גבי השפה העליונה.

היסודות בפרצוף אמא: הפה; הסנטר; הגרון.

היסודות בפרצוף זעיר אנפין: הנקודה שבין הכתפים; צפור הנפש (שכנגד הלב[יא]); מפתח הלב (עצמות בית החזה)[יב].

היסודות בפרצוף הנוקבא: הטבור; היסוד הפנימי (הרחם באשה); היסוד החיצוני (בברית של האיש).

חמש עשרה יסודות אלו מקבילים לחמש עשרה וו"ן באמת ויציב, בדרך הבאה:

אריך אנפין	ויציב	ראש הגלגלת
	ונכון	סיום השערות
	וקים	אמצע המצח
אבא	וישר	בין העינים
	ונאמן	החוטם
	ואהוב	שביל השפה העליונה
אמא	וחביב	פה
	ונחמד	סנטר
	ונעים	מרכז הגרון
זעיר אנפין	ונורא	בין כתפין
	ואדיר	צפור הנפש
	ומתוקן	מפתח הלב
נוקבא	ומקובל	הטבור
	וטוב	הרחם
	ויפה	היסוד

יא בבא קמא צ, ב. רש"י שם "ציפר נפשו – תנוך שכנגד הלב ונוח הוא לחבל משם".

יב אהלות פ"א מ"ח. פירוש הרמב"ם שם "ומפתח של לב החזה, כי בתנועת החזה מנופפת הריאה על הלב, והרי הוא לו כמו מפתח מפני שהוא פותח לו דרך שיכנס בו האויר ויצא ההבל".

לפי כל זה, תיבת "אמת" הקודמת לט"ו וו"ן היא כנגד פרצוף עתיק יומין (פנימיות הכתר, מה ש'נעתק' ונבדל לגמרי מסדר ההשתלשלות שתחתיו). גם בעתיק יומין יש שלש נקודות של יסוד, והן אותיות **א־מ־ת** (הנחשבות "ראש־תוך־סוף" אותיות האלף־בית). ובפירוט: **א** היא סוד פה דעתיק ("**אמת למד פיך**"), "דעת גנוז בפומא". **מ** היא סוד היסוד שבחזה עתיק, פנימיות התפארת דעתיק. **ת** היא יסוד עתיק[יג].

◆ **אמת ויציב ונכון וקים וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתקן ומקבל וטוב ויפה** = 3224 = **אחד** פעמים **אברהם** ("אחד היה אברהם"), **הוי'** פעמים **עדן**.

יש כאן **עד** אותיות, הרומזות לאותיות **עד** רבתי בפסוק "שמע ישראל... אחד" ("עד הוי' בכם", עֵדות על יחוד ה'). עד ידי **עד** אותיות אלו, עם ט"ו וו"ן, מגיעים ל"הדבר הזה עלינו לעולם **ועד**", סוד "**עד ועד** בכלל".

◆ **הדבר הזה עלינו לעולם ועד** = 650 = 25 פעמים **הוי'**. יחד עם כל הלשונות **אמת... ויפה** (3224) = 3874 = **אהבה** פעמים **רחמים** (**יג־אהבה** מדות הרחמים)!

יג נקודות אלו בפרצוף עתיק מתלבשות בפרצוף אריך בדרך הבאה: "דעת גניז בפומא" מאיר מדעת דרדל"א ומתלבש באוירא דאריך. תפארת דעתיק מתלבש בתיקון קרומא דאוירא (מתוך ז' תיקוני גלגלתא). יסוד עתיק מתלבש בתיקון רעוא דרעוין, מצח אריך.

הסיפור החסידי

הרבנית פריידא | אבא, חכה עוד רגע קט!

הרבנית פריידא בת אדמו"ר הזקן נולדה בשנת תקכ"ד לאביה רבי שניאור זלמן ולאמה הרבנית סטרנא. השם פריידא ניתן על שם דודתו זקנתו של אדמו"ר הזקן. היתה חביבה מאוד על אביה, שאמר עליה כי נשמתה מעלמא דדכורא אך התלבשה בגוף אשה מסיבה מסוימת. היתה למדנית וצדקנית, וכתבה דברי חסידות במכתבים לאחיה אדמו"ר האמצעי. נישאה לרבי אליהו קלוצקר. כחמישה חודשים לאחר פטירת אביה, בט"ז בסיוון תקע"ג, נסתלקה בהיותה בת ארבעים ותשע. נקברה בהאדיטש לצד אביה כבקשתה, ועל מצבה נכתב "בחייהם ובמותם לא נפרדו".

אצל ר' מרדכי יואל נ"ע היה סדר קבוע, שהיה נוסע לאוהל אדמו"ר הזקן זי"ע בהאדיטש. פעם אחת, כשיצא מהאוהל, אמר לו הרה"צ ר' נחום (בנו של אדמו"ר האמצעי): "בא היכנס ואמור לחיים. לא בעיר, אלא כאן אצל השמש של האוהל, יש אצלו חדר עבורי".

הם ישבו בצוותא ובתור קינוח היו חביתיות. אמר ר' מרדכי יואל לר' נחום: "רצוני לשאול אתכם משהו — איך הגיעה הדודה פריידקע להיקבר כאן?"

השיבו ר' נחום:

"כשהסבא (אדמו"ר הזקן) הסתלק, היו צריכים לבשר זאת לאבא (אדמו"ר האמצעי). ידוע שהכינו לשם כך את כל הרופאים של קרמנטשוג, ואכן, לאחר הבשורה, הוא היה שרוי בעילפון עשרים וארבע שעות. עוררו אותו והוא התעלף שוב, אבל לבסוף, הרי נו... אבא עם הראש הגדול [נתיישבה דעתו].

הדודה פריידקע, היא היתה כבר חלשה עוד קודם לכן, ובעקבות ההסתלקות היא נחלשה עוד יותר, אזי הוליכו אותה ל'סיראטינע' [מקום נופש] ושם היא שהתה.

כשהלכה ונחלשה, שלחה וביקשה שהחסידים מקרמנטשוג יבואו אליה, ובבואם אמרה להם, שהיא מבקשת שלאחר פטירתה יוליכו אותה להאדיטש ויקברוה בסמוך לידו הימנית של אביה. החסידים לא ידעו מה עליהם לעשות, הגם שידעו שהיא היתה מאוד יקרה בעיני הסבא (אדמו"ר הזקן זי"ע), אבל בכל זאת הרי היא 'אשה' [ואולי אין לקוברה במקום קבורת הגברים]? לבסוף הוחלט שיראו בהמשך מה לעשות.

כך חלפו להם מספר ימים, ואז קראה להם פריידקע שוב. מיטתה עמדה באמצע החדר, והיא היתה כבר בבגדיה והורתה להם לעמוד סביב המיטה. אז החלה לומר: 'אלקי נשמה שנתת — טהורה היא...' וכו' עד 'ואתה עתיד ליטלה ממני', הרימה עשר אצבעות וקראה: 'אבא, חכה, הנה עוד רגע קט!' ופרחה נשמתה (ואמר המספר: כשר' נחום אמר את המילים האחרונות, זלג מעיניו נהר של דמעות על החביתיות, עד שכבר לא יכלו לאכלם).

החסידים כבר הבינו שאחרי כזו 'הסתלקות', צריך לציית לבקשתה.

עם זאת, עדיין היה ספק קל בלב החסידים. כשהגיעו לפרשת דרכים, שדרך אחת מוליכה לקרמנטשוג ודרך שניה להאדיטש, הם נתנו לסוסים ללכת כרצונם. והרי ברור לך, מרדכי יואל, שהסוסים הלכו בדרך המוליכה להאדיטש...".

[לשמע אוזן]

נערך ע"י יהודה הס.

אדמו"ר הזקן היה רגיל בכל שבת אחר התפלה ללכת לבתו פריידא, לומר לפניה דרוש חסידות. לפני בנו אדמו"ר האמצעי לא היה אומר חסידות בהזדמנויות רבות כל כך — כדי להגדיל בו את הצימאון לשמוע חסידות.

אדמו"ר האמצעי, שרצה לשמוע את דברי אביו, היה מתחבא בבית אחותו בכל פעם לשמוע את התורה, ופעם ביקש ממנה כי תבקש מאביהם שיאמר לה דברי חסידות אודות ארבע בגדי הכהונה.

כאשר בא אדמו"ר הזקן, ביקשה ממנו והסכים. התחיל לדרוש, ובדבריו הזכיר את כל בגדי הכהונה, אך על האבנט לא דיבר. אדמו"ר האמצעי הרגיש שעוד מעט ילך אדמו"ר הזקן לביתו, ועדיין לא דיבר אודות האבנט, פשט את האבנט מעצמו וזרקו לרגלי אחותו, כדי שתזכר ותבקש מאדמו"ר הזקן לדבר גם עליו.

כאשר ראתה קצה האבנט אמרה אל אביה: עדיין לא אמרת לי על האבנט!

אמר לה אדמו"ר הזקן: כנראה שאחיך דוב מתחבא תחת מטתך ושומע התורה... צא בעריל, צא! ולא המשיך עוד...

◆

פעם הלך אדמו"ר הזקן לומר דברי חסידות בפני הרבנית פריידא, והחסידים — שחפצו לשמוע את דבריו — טיפסו על העצים שצמחו סביב ביתה. כשהבחין בכך אביה, אדמו"ר הזקן, אמר לבנו אדמו"ר האמצעי, שהיה נוכח בעת אמירת המאמר: עיתונים הם רוצים? עיתונים [= חדשות, מאמר שלא שמעו עדיין]? מדוע אינם לומדים תניא? אני אומר לך, מהתניא אפשר להיות חסיד כמו אברהם אבינו!

[שמועות וסיפורים]

אמור לחכמה אחותי את

דמותה המיוחדת של הרבנית פריידא, היא יוצאת דופן בכמה מובנים: אשה למדנית ועמקנית בדור שלימוד התורה בו הוא מרחב גברי מובהק, הקשורה באביה בקשר עמוק כל כך עד שאינה יכולה לחיות בלעדיו והוא מוסר לה דברים שלא מסר לחסידים — ואפילו לבנו ממלא מקומו. פעמים רבות, כשרצה אדמו"ר האמצעי לשאול דבר מה את אביו, עשה זאת באמצעות אחותו — "אמור לחכמה אחותי את"...

איפה ניתן למצוא דבר דומה במקורות? מעניין לראות, כי רמזים רבים לגישה כזו נמצאים בתלמוד הירושלמי:

לרבי ינאי היה בן, רבי שמעון, ומסופר בירושלמי שאמר על הלכה מסוימת: "לא שמעתי מאבא, אחותי אמרה לי משמו". בתלמוד הבבלי אין שום מקבילה לכך — אבל בסיפור שלנו כן; גם דעת בן עזאי, כי נשים חייבות בלימוד תורה, נידונה ביתר הרחבה בירושלמי — בהקשר למצוות הקהל; ולבסוף, בהקשר לדיון אודות לימוד תורה בזמן טומאה, גורסת הברייתא בירושלמי "זבין וזבות נדות ויולדות קורין בתורה ושונין מדרש והלכות והגדות" (בבבלי, הברייתא עוסקת בזבים ומצורעים בלבד).

שוים בקומתם

לימוד התורה לנשים הוא עניין משיחי, שנידון רבות בגליונות אלו תחת הכותרת "המהפכה השלישית". אמנם, לציבור מהפכה זו פרצה אך לפני עשרות שנים בודדות, אך בבית צדיקי החסידות היתה זו תופעה נפוצה יחסית. בספר הזכרונות של אדמו"ר הריי"צ מסופר על כך רבות, וגם במסורות נוספות מובאים סיפורים על נשים היודעות את ההלכה במקום שנתעלמה אפילו מרב העיר.

הראש החסידי־ירושלמי הזה, מתבטא היטב גם בכתבי האר"י: על פי האר"י עוברת ספירת המלכות, הקשורה בנשיות ובנשים, שבעה שלבים של גדילה עד לבוא מלך המשיח, אז היא נעשית שוה בקומתה לאיש.

הגדילה הזו קשורה דווקא ב"בפרצוף רחל", בחינת הנקביות המתבטאת דווקא בארץ ישראל, ועל כן היא מתבטאת באופן מובהק כל כך דווקא בתלמוד הירושלמי. גם החסידות, אף שהחלה להתפתח בגלות, שאפה מראשיתה לארץ ישראל

המשך בעמ' 31 <<<

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

סוד שמלת כלה

ב"ה אני עומדת להתחתן בקרוב וחלק מהעיסוק הוא בדרך הטבע בשמלת הכלה – שמלה לבנה, ארוכה, מיוחדת, כפי הנהוג. האם יש טעם פנימי לשמלת הכלה?

מענה:

שמלת כלה עולה **יה** פעמים **כלה**. **יה** (15) הוא משולש **ה** (סכום כל המספרים מ־1 עד 5) ו־**כלה** (55) היא משולש **י** (סכום כל המספרים מ־1 עד 10), אז הכל כאן הוא בסוד שם **י־ה**, סוד "איש ואשה זכו שכינה ביניהם" בחיבור ה־**י** של האיש וה־**ה** של האשה. [ותוספת רמז חב"דית: רק **שמלת** עולה **יד** ("**דוד** מלך ישראל חי וקים") פעמים **כלה**, שעולה 770 (התקשרות לרבי, שמעניק כח לחתן ולכלה לבנות יחד **בית משיח**, בגימטריא 770)].

הצבע הלבן של השמלה רומז למחילת כל העונות ביום החופה — "אם יאדימו... כשלג יהיו...". ורמז: **שמלת כלה כשלג = הוי' תורה ישראל**, סוד "תלת קשרין", כנגד "שלשה שותפים באדם", ודוק.

אריכות השמלה היא סגולה לאריכות ימים ושנים טובות ביחד באהבה, ולזכות לראות דורי דורות של צאצאים חסידיים עד ביאת ינון בב"א (בלשון הקבלה: המשכה מא"א, כתר עליון — ראה "שכינה ביניהם" פרק "ארך אפים").

ייחודיות השמלה היא משום שיום החתונה הוא היום המיוחד ביותר בחיי האדם, היום שממנו והלאה זוכים החתן והכלה ליחוד הקדוש, לזרע קדש ברך הוי'. החתונה היא על דרך מתן תורה, כמאמר חז"ל "'יום חתונתו' זה מתן תורה" (וכמבואר בדא"ח בסוד מסירת הטבעת לכלה), והרי על יום מתן תורה אמר אדמו"ר הזקן "נאך א מאל מתן תורה וועט ניט זיין" (עוד פעם מתן תורה לא יהיה), זהו אירוע מיוחד וחד־פעמי.

מזל טוב, שכל ההכנות תהיינה בשמחה ושתזכו לבנין עדי עד.

ברכה למסיבת סידור:

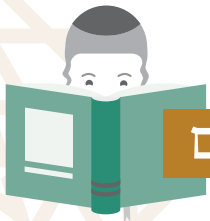
לילדי מכינת "תורת חיים" המתוקים,

אשריכם שאתם זוכים לקבל סידור תפלה, בו תוכלו להתפלל לה' יתברך, לדבר אתו ולבקש ממנו את הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו. השם **סידור** תפלה מזכיר את דברי חז"ל שצריך **לסדר** את התפלה לפני שמתפללים (ראה ברכות לב, א). צריך לסדר מראש, בלב, את מלות התפלה — להבין את המשמעות הפנימית שלהן. אחר כך התפלה עצמה תהיה שגורה בפיו של המתפלל — סימן מובהק שה' שומע את התפלה ועונה לה (ברכות פ"ה מ"ה).

עיקר ההתבוננות שלפני התפלה צריך להיות פשוט 'על מה אני הולך להתפלל־לבקש מה'?'. אתם עדיין מתפללים עם המלמד, והוא יכול לעזור לכם בהכנה הזו — על מה אתם הולכים להתפלל, ולהבחין שאתם לא עונים מהשפה ולחוץ אלא מפנימיות הלב.

כאשר מתכוננים לתפלה באופן הזה, אזי היא לא רק חזרה על המלים הקבועות, אלא בקשה אמתית מפנימיות הלב — "וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא" (אבות פ"ב מי"ג). דווקא כשהתפלה לא **שגרתית** היא **שגורה** בפיו של המתפלל וה' שומע אותה ועונה לה.

יהי רצון שתתפללו תמיד בכוונה ובשמחה, מתוך הכנת הלב הראויה, ותזכו שיתקיים בכם "תכין לבם תקשיב אזנך".

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַמָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

חֲבָבִי צוּרָה

מֹשֶׁה רַבֵּינוּ מְצַוֶּה לְהָכִין זוּג חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּ לְמִסְפַּר תַּפְקִידִים. עַל הַחֲצוֹצְרוֹת לִהְיוֹת זֵהוֹת בְּצוּרָתָן אַחַת לַשְּׁנִיָּה וּלְהֵעָשׂוֹת מִמִּקְשָׁה אַחַת — חֲתִיכַת כֶּסֶף מִמֶּנָּה תֵּעָצֵב הַחֲצוֹצְרָה. בַּחֲצוֹצְרוֹת אֵלּוּ, בֵּין שְׁאָר הַשִּׁמּוּשִׁים, יִתְקְעוּ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת צָרָה, כְּמוֹ בְּשָׁעַת יְצִיאָה לְמִלְחָמָה, אוֹ לְחִלּוּפִין בְּעִתּוֹת שִׂמְחָה — "בְּיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם... וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת".

הַמַּגִּיד מִמֶּעְזְרִיטְשׁ דּוֹרֵשׁ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל כְּלִי הַהַכְרָזָה בְּדֶרֶךְ מְעַנְיֵינֶת: שְׁתֵּי הַחֲצוֹצְרוֹת הֵן שְׁנֵי חֲצָאֵי צוּרוֹת. כְּלוֹמַר, כָּל אַחַת מֵהַחֲצוֹצְרוֹת הִיא חֲצִי צוּרָה, וּשְׁתֵּיהֶן יַחַד מִתְחַבְּרוֹת וּמַשְׁלִימוֹת אֶת הַצוּרָה הַמְּלֵאָה. וְכָךְ הוּא מַסְבִּיר: חֲצִי צוּרָה אַחַת מְסַמֶּלֶת אֶת הָאָדָם, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁלֵם לְלֹא חִבּוּר לְחֶצְיוֹ הַשֵּׁנִי — ה' יִתְבָּרַךְ.

אָז דָּבָר רִאשׁוֹן שֶׁאֲנִי לוֹמֵד מִכָּךְ הוּא, שֶׁמִּי שֶׁחוֹשֵׁב שֶׁהוּא מָשְׁלָם וְדוֹאֵג תָּמִיד לְהַצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ וּלְהַסְבִּיר כַּמָּה הוּא בְּסֵדֶר — טוֹעֶה טָעוּת מָרָה. הוּא רַק חֵצִי, וְעָלָיו לְהוֹדוֹת בְּכָךְ. וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִי, לֹא פָּחוֹת חָשׁוּב, הוּא שֶׁכְּדֵי לִהְיוֹת שָׁלֵם עָלַי לְהִתְחַבֵּר עִם הַחֵצִי הַשֵּׁנִי שֶׁלִּי, עִם ה' יִתְבָּרַךְ.

תְּרוּעַת הַחֲצוֹצְרוֹת

מָתַי זֶה קוֹרֶה?

כַּאֲשֶׁר אֲנִי צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲצוֹצְרוֹת. יְצִיאָה לְמִלְחָמָה אוֹ כָּל צָרָה אַחֶרֶת שֶׁבָּאָה עַל הַצִּבּוּר הֵם מַצָּבִים שֶׁל מַשְׁבֵּר לְעַם יִשְׂרָאֵל. בִּזְמַנִּים כָּאֵלּוּ אֲנַחְנוּ מְבִינִים הֵיטֵב שֶׁאָנוּ זְקוּקִים לְעֶזְרַת ה' וְשֶׁלֹּא הַכֹּל נָתוּן בְּיָדֵינוּ. גַּם בַּחַיִּים שֶׁלִּי עוֹבְרִים עָלַי נִסְיוֹנוֹת שׁוֹנִים, שֶׁלֹּא תָּמִיד נְעִימִים לִי. לֹא נָעִים לְהִכָּשֵׁל בַּמִּבְחָן הַקּוֹבֵעַ אֶת הַצִּיּוּן הַסּוֹפִי בַּתְּעוּדָה, כְּמוֹ שֶׁלֹּא נָעִים שֶׁהַחֲבֵרִים מֵהַכִּתָּה לֹא מְצָרְפִים אוֹתְךָ לַמִּשְׂחָק בְּתֵרוּצִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים. הַתְּרוּעָה בַּחֲצוֹצְרָה בִּזְמַנִּים אֵלּוּ מְלַמֶּדֶת אוֹתִי שֶׁלְּעוֹלָם לֹא נִתַּק הַקֶּשֶׁר עִם ה'. דַּוְקָא בְּעִתּוֹת אֵלּוּ מִתְגַּלֶּה כַּמָּה ה' קָרוֹב אֵלַי וּמְצַפֶּה לִקְרִיאָתִי אֵלָיו.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

מִצַּד שֵׁנִי, תְּרוּעַת הַחֲצוֹצְרוֹת נִשְׁמַעַת בַּמִּקְדָּשׁ בְּזִמְנֵי שִׂמְחָה — רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּמוֹעֲדִים — וְאֵלּוּ בַּמּוּבָן מַזְכִּירִים לִי אֶת הָאֵרוּעִים הַשְּׂמֵחִים שֶׁלִּי, כְּמוֹ לֵדַת הָאח הַקָּטָן אוֹ הַהַצְלָחָה בַּמִּבְחָן. אֵלּוּ זְמַנִּים בָּהֶם אֲנִי מְמַלֵּא אֶת פִּי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לַה' עַל כָּל הַטּוֹב שֶׁהוּא גּוֹמֵל לִי.

הַחֲצוֹצְרוֹת שֶׁלִּי

טוֹב, אֵלּוּ אֵרוּעִים שֶׁעוֹבְרִים עָלַי, חֶלְקָם שְׂמֵחִים וְחֶלְקָם 'מְאַתְגְּרִים'. שְׁנֵיהֶם נוֹחָתִים עָלַי מִבַּחוּץ וְדוֹרְשִׁים מִמֶּנִּי לְהָגִיב בְּהֶתְאֵם. אֲבָל אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁיֵּשׁ אֶתְגָּר לֹא פָּחוֹת גָּדוֹל מֵאֵלּוּ. הָאֶתְגָּר הוּא לִהְיוֹת גַּם שָׁלֵם וְגַם שָׁבוּר, אֲבָל בְּעֵת וּבְעוֹנָה אַחַת.

נִשְׁמָע מְסֻבָּךְ? סִפּוּר אִישִׁי בֶּטַח יוֹעִיל לַהֲבָנָה...

אָז כָּכָה, לִפְנֵי שְׁנָתַיִם אֵרַע הַסִּפּוּר הַבָּא. בְּעֵת רָצוֹן נְדִירָה קִבַּלְתִּי עַל עַצְמִי הַחְלָטָה טוֹבָה: מֵהַיּוֹם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל לְהַקְדִּים לְהַגִּיעַ לַכִּתָּה חָמֵשׁ דַּקּוֹת לִפְנֵי כֻּלָּם וּלְסַדֵּר אוֹתָהּ. כָּךְ גַּם אַגִּיעַ בַּזְּמַן לַלִּמּוּדִים — הֲרֵי אֲנִי מְאַחֵר כְּרוֹנִי — וְגַם הַכִּתָּה כֻּלָּהּ תִּהְנֶה מִמָּקוֹם מְאֹרְגָּן וְנָקִי. בְּלִי רַעַשׁ וְצִלְצוּלִים הִתְחַלְתִּי לְנַהֵג כָּךְ כָּל בֹּקֶר. אֲבָל מָה? בֹּקֶר אֶחָד אֲנִי מַגִּיעַ וּמוֹצֵא אֶת הַכִּתָּה כְּבָר מְסֻדֶּרֶת. סְרִיקָה מְהִירָה מְגַלָּה אֶת שָׁאוּלִי יָשׁוּב לוֹ בְּפִנַּת הַחֶדֶר וּמַבָּט שֶׁל נְצָחוֹן עַל פָּנָיו, מַבָּט שֶׁאוֹמֵר הַכֹּל. "הִשַּׂגְתִּי אוֹתְךָ, שֶׁלֹּא תַּחְשֹׁב שֶׁאַתָּה הַצַּדִּיק הַיָּחִיד פֹּה...", אָמְרוּ הַפָּנִים לְלֹא מִלִּים.

לֹא אַלְאֶה אֶתְכֶם, רַק אֲסַפֵּר לָכֶם שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל עִמּוּת מָצָאתִי אֶת עַצְמִי מְאֻכְזָב עַד עֹמֶק הַנְּשָׁמָה. לֹא, לֹא מִשָּׁאוּלִי. כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם מְבִינִים, הָאַכְזָבָה בָּאָה בְּעִקָּר מֵעַצְמִי.... הֲרֵי הִתְכַּוַּנְתִּי לְטוֹב, אָז לָמָּה הַתּוֹצָאָה הַסּוֹפִית הִיא מְרִיבָה עַל תֹּאַר 'הַצַּדִּיק הַנִּסְתָּר'? הָאַכְזָבָה הָיְתָה עֲמֻקָּה. מָה אִכְפַּת לִי שֶׁשָּׁאוּלִי יִזְכֶּה בַּמִּצְוָה הַזּוֹ? הַאִם יֵשׁ לִי זְכוּת בִּלְעָדִית עָלֶיהָ? בִּכְלָל, הָעִנְיָן הָיָה שֶׁהַכִּתָּה תִּהְיֶה מְסֻדֶּרֶת, אָז מָה זֶה בִּכְלָל מְשַׁנֶּה מִי הָיָה הַמְּבַצֵּעַ? הַמַּסְקָנָה פֹּה בְּרוּרָה. זוֹ סְתָם גַּאֲוָה מִצְּדִי...

חֲצוֹצְרָה שְׁלֵמָה וּשְׁבוּרָה

זוֹהִי הַחֲצוֹצְרָה הָרִאשׁוֹנָה. כָּעֵת הֵבַנְתִּי שֶׁאֲנִי סוּג שֶׁל חֲצִי צוּרָה. כָּל עוֹד דִּמְיַנְתִּי אֶת עַצְמִי וְאֶת רַחֲשֵׁי הַכָּבוֹד שֶׁיַּגִּיעוּ לִי בְּעִקְבוֹת מַעֲשַׂי הַטּוֹבִים — הָיְתָה לִי צוּרָה. אֵיךְ אוֹמְרִים? 'יְהוּדִי שֶׁל צוּרָה'. כָּךְ חָשַׁבְתִּי, אֲבָל בְּעִקְבוֹת הַמַּשְׁבֵּר מִתְגַּלָּה לִי חֲצִי הַצוּרָה, הַצּוּרָה הַשְּׁבוּרָה שֶׁלִּי.

הַאִם ה' אוֹהֵב אֶת חֲצִי הַצוּרָה? וַדַּאי, "קָרוֹב ה' לְנִשְׁבְּרֵי לֵב". יוֹתֵר מִכָּךְ, רַק כָּעֵת אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא סִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא לֹא אוּכַל לִהְיוֹת מְכֻוָּן בֶּאֱמֶת לִרְצוֹנוֹ שֶׁל ה'. הַמְּרִיבָה אֵלֶיהָ נִקְלַעְתִּי עָזְרָה לִי לְהַכִּיר אֶת מְקוֹמִי הָאֲמִתִּי. כָּעֵת אֶרְצֶה לְקַבֵּל אֶת עֶזְרָתִי מֵה' יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ.

וּמָה עִם הַחֲצוֹצְרָה הַשְּׁנִיָּה? מָה עִם הָרָצוֹן הָאֲמִתִּי שֶׁהָיָה לִי לִהְיוֹת יוֹתֵר טוֹב, לְקַבֵּל עַל עַצְמִי הַחְלָטָה טוֹבָה? הַחֲצוֹצְרָה הַשְּׁנִיָּה מַשְׁלִימָה אֶת חֲצִי הַצּוּרָה לְצוּרָה שְׁלֵמָה. כַּאֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה טוֹב עָלַי לִשְׁמֹחַ. ה' יִתְבָּרַךְ זָכָה אוֹתִי לִהְיוֹת שֻׁתָּף בְּמַעֲשֶׂה מִצְוָה! ה' קָרוֹב אֵלַי!

בְּבֶכְיָה תְּקִיעָה שְׁלֵמָה

אָז אֲנִי שָׁלֵם אוֹ שָׁבוּר? אֲנִי שָׂמֵחַ אוֹ עִם לֵב נִשְׁבָּר? אֲנִי קָרוֹב לַה' אוֹ רָחוֹק מִמֶּנּוּ? הַתְּשׁוּבָה לַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ הִיא מֵהַנּוֹשְׁאִים הָעִקְרִיִּים שֶׁל סֵפֶר הַתַּנְיָא. יְהוּדִי, מַסְבִּיר לָנוּ אַדְמוֹ"ר הַזָּקֵן, הוּא יְצוּר מְיֻחָד בְּמִינוֹ. הוּא לֹא זֶה וְלֹא זֶה, אֶלָּא **הוּא גַּם זֶה וְגַם זֶה**. הוּא 'נוֹשֵׂא הַפָּכִים'. ה' **קָרוֹב אֵלָיו עַד אֵין סוֹף**, וְיַחַד עִם זֶה הוּא **רָחוֹק מִמֶּנּוּ אֵין סוֹף**. עַל הַקִּרְבָה הָעֲצוּמָה לַה' הוּא שָׂמֵחַ וְצוֹהֵל, וְיַחַד עִם זֶה, בְּסֵתֶר לִבּוֹ, הוּא בּוֹכֶה עַד כַּמָּה הִרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ בְּמַעֲשָׂיו הָרָעִים.

"בְּכִיָּא תְּקִיעָא בְּלִבָּאי מִסְטָרָא דָּא, וְחֶדְוָא תְּקִיעָא בְּלִבָּאי מִסְטָרָא דָּא" (מֵאֲרַמִּית: בְּכִיָּה תְּקוּעָה בְּלִבִּי מִצַּד אֶחָד, וְשִׂמְחָה תְּקוּעָה בְּלִבִּי בְּצַד שֵׁנִי).

שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁנֵי חֲצָאֵי הַצּוּרָה — שְׁבוּרִים וּשְׁלֵמִים יַחַד!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

נְ'

המשך מעמ' 27 <<<

ועסקה בכך רבות. ומעניין — הדרושים שכתבה הרבנית פריידא לאחיה עוסקים בעניינים עמוקים של משיח וגאולה — ובזיכוכו של הגוף הגשמי לעתיד לבוא.

כך היא כותבת: "שגם הבשר יגיע לבחינת ביטול אמיתי והשתחוויה פנימית, שיבטלו המסכים המבדילים, כמו שכתוב 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר'"... לב האבן, לדבריה של הרבנית פריידא, הוא הצורך "להתבונן בגדולת הוי' עד שיתפעל מזה לבוא לאהבה ויראה. וכל זה עבודתנו בזמן הזה. אמנם לעתיד כתיב ונגלה כבוד ה', שיהיה התגלות ל"ב נתיבות חכמה שנקרא כבוד ה', וראו כל בשר ממש, שגם הבשר הגשמי יזכה לבחינת ביטול דחכמה שנקרא ראיה, 'איזהו חכם הרואה את הנולד' מאין ליש". כלומר שבביאת משיח תראה האמת בעיני בשר, ללא צורך בהתבוננות ובאותיות (הנקראות "אבנים" בספר יצירה, וההתעוררות על ידם היא "לב האבן").

אמנם היא כותבת שם, כי בזמן הגלות אין יכולת להגיע לכך — אך מסיפור הסתלקותה נראה שזכתה, בדומה לאדמו"ר הזקן בפטירתו, לראיה ממשית של אביה שבשמיים.

(ע"פ שיעור י חשוון התשע"א)

השגחה פרטית היא גם עבודה אנושית.

הבעל שם טוב גילה את ההשגחה הפרטית של ה', במובן הכי כולל ועמוק, והפך אותה ליסוד מוסד באמונת ישראל. ההכרה בהשגחה הפרטית מחזקת את האמונה והבטחון בלב האדם, וגם מעודדת לדו־שיח מתמיד עם ה'. אבל כדי לחוות את ההשגחה הפרטית האדם עצמו צריך להפוך למשגיח — לשים לב למה שעובר עליו ומה שמתחולל בכל סביבתו הקרובה. רק מי שמשגיח על עצמו ועל סביבתו בעינים פקוחות יזכה לגלות גם את עיני ה' המשגיחות על הכל.

ועוד ממד עמוק של עבודת ההשגחה: כדי לברוא את העולם ה' צמצם־הסתיר את הנוכחות שלו. מורנו הבעל שם טוב הדגיש מאד ש"הצמצום לא כפשוטו", ותלמידו המגיד ממעזריטש לימד שמטרת הצמצום היא לדרוש מהאדם עבודה בכח עצמו, שתהפוך אותו לזכאי וראוי לגילוי עצמות ה'. הנוכחות הנסתרת של ה' בתוך חלל הצמצום מופיעה בהשגחתו הפרטית. ההשגחה מהווה את המציאות שנראית מחוץ לה', אך בו־זמנית היא מנכיחה בתוכה את עצמות ה' ונכללת בה, "כי בידיעת עצמו יודע את כל הנבראים". אם כן, עבודת האדם כדי לממש את תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות היא־היא עבודת ההתבוננות בהשגחה הפרטית!

בנושאים עמוקים אלו, בהשכלה ובעבודה, עוסק השיעור הראשון בגליון השבוע. לשיעור הזה מצטרף עוד שיעור מיוחד בתנ"ך ושיעור שפותח לימוד בספר "מצוות השם" — שניהם חלק ממגמת 'המהפכה הרביעית'.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052־4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
079־9211452 או 02־5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים